

Hana Talli Hlubučková a kol.

Média a informační bezpečnost pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami

(neslyšící, osoby se
sluchovým postižením)

Metodika pro pedagogy

I | R
D | S

EVROPSKÁ UNIE

Evropské strukturální a investiční fondy

Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Tato metodika vznikla jako jeden z výstupů projektu CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008181
Informace pro rozvoj demokratické společnosti podpořené
z Evropského strukturálního a investičního fondu Operačního programu Výzkum, vývoj
a vzdělávání, jenž byl realizován v letech 2018-2021 na Fakultě stavební
Českého vysokého učení technického v Praze. Všechny výukové materiály jsou dostupné zde:
<http://www.educatus.cz/%20media-a-informacni-bezpecnost/>.

Hana Talli Hlubučková a kolektiv

Autoři: Hana Talli Hlubučková, Mgr. Gabriela Kocmichová, Mgr. Lucie Tužová,

Jazyková úprava: Mgr. Lucie Hálová

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta stavební 2020

Obsah

Úvod.....	6
1 Průřezové téma Mediální výchova (RVP.cz, 2016).....	8
1.1 Charakteristika průřezového tématu	8
1.2 Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka.....	9
1.3 Tematické okruhy průřezového tématu.....	10
2 Základní specifikace cílové skupiny výchovně vzdělávacího programu	16
2.1 Úvod do problematiky.....	16
2.2 Sluch a druhy poškození	17
2.3 Důsledky poškození sluchu a jejich terapie	19
2.4 Práva osob s nedoslýchavostí, ohluchlých a neslyšících.....	19
3 Vzdělávání a specifické vzdělávací potřeby	22
3.1 Základní informace, které potřebujete	22
3.1.1 Kde tyto informace vzít?.....	23
3.1.2 Základ úspěchu	23
3.1.3 Co můžete čekat od SPC pro sluchově postižené?	24
3.2 Nejdůležitější změny v roce 2021	25
3.3 Zamyšlení závěrem	25
4 Spolupráce s tlumočníky Českého znakového jazyka	26
4.1 Kdo je tlumočník?	26
4.2 Požadavky na pozici tlumočníka českého znakového jazyka	27
4.3 Pravidla komunikace za přítomnosti tlumočníka ČZJ	28
4.4 Zajištění tlumočení.....	29
4.5 Před zahájením vyučování	29
4.6 Před exkurzí či jinou aktivitou	30
4.7 Po skončení výuky/exkurze.....	31
5 Metodická doporučení pro realizaci programu	32
5.1 Rozdělení programu	32

6	Metodická doporučení a náměty pro práci	37
6.1	Východiska pro realizaci.....	37
6.2	Závěrečná práce	37
6.3	Exkurze, besedy, osobnosti	38
7	Realizované exkurze a besedy – příklad dobré praxe	39
7.1	Zkušenosti z realizace	39
7.1.1	Beseda s neslyšící moderátorkou MTD (DVTV)	39
7.1.2	Beseda s nevidomým knihovníkem	39
7.1.3	Exkurze do budovy regionálního pracoviště Českého rozhlasu v Hradci Králové 39	
7.1.4	Beseda s influencerem	40
7.2	Náměty na exkurze a besedy získané v průběhu ověřování od žáků a žákyň.....	40
7.2.1	Inspirace pro vytvoření programu.....	41
8	Časová dotace	42
8.1	Časová dotace varianty A.....	42
8.1.1	Teoretická část	42
8.1.2	Praktická část	42
8.2	Časová dotace varianty B.....	42
8.2.1	Teoretická část	43
8.2.2	Praktická část	43
9	Vlastní realizace.....	44
9.1	Materiálně technické zabezpečení výuky.....	44
9.2	Klíčové kompetence, které program rozvíjí	44
10	Doporučené postupy pro realizaci výchovně vzdělávacího	46
	programu	46
	Společné pomůcky pro teoretickou výuku:	46
	- počítače nebo tablety, případně jiná elektronická komunikační zařízení uzpůsobená specifickým vzdělávacím potřebám žáků a žákyň,.....	46
	- data projektor, bílá tabule (whiteboard), popisovače, tabule a křídly.	46

- nahrávací zařízení, telefony/fotoaparáty pro pořízení fotografií	46
- přístup internetu	46
- psací potřeby	46
Podle potřeb cílové skupiny :	46
Pracovní sešit se slovníčkem a pracovními listy varianta A	46
https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_A.pdf	46
Pracovní sešit se slovníčkem a pracovními listy varianta B	46
https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf	46
Při praktické výuce poskytně zázemí, na základě dohody pedagogického pracovníka a příslušné instituce, dané pracoviště.	46
10.1 Tematický blok A – Nová a stará média – varianta A	46
Metodické doporučení k závěrečné práci	47
10.2 Tematický blok A – Nová a stará média – varianta B	49
10.3 Tematický blok B – Knihovna jako místo nejen digitálního bezpečí – varianta A	54
10.4 Tematický blok č. 2 – Knihovna jako místo nejen digitálního bezpečí – varianta B	55
10.5 Tematický blok C – Desatero bezpečnosti na internetu – varianta A	56
10.6 Tematický blok C – Desatero bezpečnosti na internetu – varianta B	59
10.7 Tematický blok D – Komunikace, Varianta A	62
10.8 Tematický blok č. 4 – Komunikace, práva neslyšících a komunikace zvoleným způsobem – varianta B	63
10.9 Zpracování závěrečné práce – varianta A i B – časová dotace 45 minut	65
11 Prezentace závěrečných prací žáků – časová dotace 90 minut	66
12 Okruhy námětových otázek	67
Závěr	69
Literatura a doporučené zdroje	71
Přílohy	74
Příloha 1 – Slovníček odborných pojmů	74

Příloha 2 – Opora v zákonech.....	83
Příloha 3 – Pokyny pro efektivnější komunikaci	86
Příloha 4 – Autentické zpětné reflexe žáků a žákyň na závěr výukového programu	89
Příloha 5 – Závěrečné práce žáků a žákyň.....	91
Příloha 6 – Řešení pracovních sešitů	97
Příloha 7 – Soubor zdrojů inspirativních materiálů	118

Úvod

Tato metodika vznikla jako jeden z výstupů projektu CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008181 Informace pro rozvoj demokratické společnosti podpořené z Evropského Strukturálního a investičního fondu Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání, jenž byl realizován v letech 2018–2021 na Fakultě stavební Českého vysokého učení technického v Praze. Projekt byl realizován v souladu s Konceptí podpory mládeže na období 2014–2020, ve které je kladen velký důraz na schopnost a zodpovědnost mladého člověka v přístupu v rozhodovacích procesech s vědomím dopadu svého rozhodnutí na sebe a na druhé, včetně zapojení do procesů spolurozhodování a spoluúčasti, podpoře rozvoje kompetencí dětí a mládeže pro bezpečné a tvořivé užívání médií.

Vysvětlení používaných pojmů Jsme si vědomi správného pojmosloví užívaného zákonem č. 561/2004 Sb., školský zákon, „žák“ a „pedagogický pracovník“, ale zde i ve všech doprovodných textech (jako je Manuál, Metodika pro učitele, Pracovní sešit a Pracovní listy) si dovoluujeme užívat také v běžné řeči více používané a zažité pojmy, jako je „student“ nebo „středoškolák“ a „učitel“ nebo zkráceně „pedagog“. Domníváme se, že jsou tyto pojmy jednak v dnešní moderní době mnohem více akceptovatelné, kdy je všem obecně známo, co tyto pojmy vyjadřují, a jednak se nejedná o texty právní určené pro právníky, nýbrž o texty vzdělávací pro snadné použití „žáky“ a „pedagogickými pracovníky“.

Výchovně vzdělávací program Média a informační bezpečnost pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami (neslyšící, osoby se sluchovým postižením) byl realizován v letech 2019–2021. V tomto programu byl kladen velký důraz na podporu aktivního zapojování cílové skupiny do rozhodovacích procesů při tvorbě výukových materiálů – navrhované postupy vznikly na základě zpětné vazby skupiny, kde jsou nejen studenti nedoslýchaví a neslyšící /neslyšící i s kochleárními implantáty/, ale také s kombinovaným postižením (ADHD, Aspergerův syndrom a další speciální vzdělávací potřeby – dále v textu SVP).

Vybrané výukové formy a metody práce jsou zčásti ovlivněny waldorfskou pedagogikou a školami samotnými (grafické školy, školy se zvýšeným počtem hodin pro výtvarnou výuku, školy s programy zaměřenými na získání kompetencí samotných). Zvolená forma – beseda s youtuberem, grafické podklady od samotných studentů, mentorka (studentka Střední školy právní – Právní akademie, s. r. o. v Liberci) byla vybrána s ohledem na věk cílové skupiny. Kromě vytvoření materiálů je cílem všestranný rozvoj (včetně pocitové sebereflexe), rozvoj kreativity a vytváření vlastních obsahů (hravost). Tento vzdělávací program neslouží jako

náhrada výukového materiálu pro jednu vzdělávací oblast. Jedná se o ucelený materiál s hodinovou dotací 16 hodin pro intaktní žáky a společné učení a 20 hodin pro zcela neslyšící, pro žáky a žákyně s těžkým sluchovým postižením a uživatele českého znakového jazyka. Materiál lze použít v různých vzdělávacích oblastech (Člověk a jeho svět, Mediální výchova), případně ve volitelných předmětech či volnočasových aktivitách, které jsou součástí vzdělávání. V zásadě jde o propojování formálního a neformálního vzdělávání (rozvoj kritického myšlení – vícezdrojový sběr informací – nespoléhat se pouze na předložené informace, nebo materiál k výuce). Poukazuje na nutnost aktivního zapojení mladých lidí do procesů spolurozhodování a spoluúčasti na rozvoji občanské společnosti.

Cílem celého vzdělávacího programu je dát studentům se sluchovým postižením a neslyšícím maximum pro získání informací týkajících se médií a informační bezpečnosti.

Sami Neslyšící se podíleli na vzniku výukových materiálů, které budou k dispozici v tištěné podobě – s ohledem na využití starých médií např. přepis rozhlasu online, bezpečná knihovna (jakožto nositel ověřených informací a prevence proti mediální manipulaci). Prostor je i pro sebehodnotící odstup žáka – uvedeme jeden příklad: žáci a žákyně si zjistí svou digitální stopu – nalepí si printscreen do pracovního sešitu a za určité období to mohou porovnat. Neslyšící si nemohou zapisovat poznámky – zde je tedy vyhrazen prostor pro vlastní kreativitu, není to v rozporu s moderními technickými prostředky, jen podpora rozvoje vlastní kreativity a sebereflexe. V Metodice jsou pak uvedeny zásady a doporučení pro práci s programem – i metodické pokyny pro práci s učebními materiály: pracovním sešitem se slovníčkem a pracovními listy. Připojili jsme rovněž praktické rady pro příjemce programu vycházející z našich zkušeností při ověřování programu.

Součástí metodiky je odkaz na webové stránky, na kterých jsou v elektronické podobě dostupné jednotlivé pracovní sešity, výuková videa a další doplňující materiály. Díky tomu budou tyto materiály kdykoliv dostupné pro širokou veřejnost, zejména pak pedagogy působící ve školách, kde se vzdělávají studenti se speciálními vzdělávacími potřebami, neslyšící a sluchově postižení.

1 Průřezové téma Mediální výchova (RVP.cz, 2016)

1.1 Charakteristika průřezového tématu

Průřezové téma Mediální výchova v základním vzdělávání nabízí elementární poznatky a dovednosti týkající se mediální komunikace a práce s médii. Média a komunikace představují velmi významný zdroj zkušeností, prožitků a poznatků pro stále větší okruh příjemců. Pro uplatnění jednotlivce ve společnosti je důležité umět zpracovat, vyhodnotit a využít podněty, které přicházejí z okolního světa, což vyžaduje stále větší schopnost zpracovat, vyhodnotit a využít podněty přicházející z médií. Média se stávají důležitým socializačním faktorem, mají výrazný vliv na chování jedince a společnosti, na utváření životního stylu a na kvalitu života vůbec. Sdělení, jež jsou médií nabízena, mají přitom nestejnorodý charakter, vyznačují se svébytným vztahem k přírodní i sociální realitě a jsou vytvářeny s různými (namnoze nepřiznanými, a tedy potenciálně manipulativními) záměry. Správné vyhodnocení těchto sdělení z hlediska záměru jejich vzniku (informovat, přesvědčit, manipulovat, pobavit) a z hlediska jejich vztahu k realitě (věcná správnost, logická argumentační stavba, hodnotová platnost) vyžaduje značnou průpravu.

Mediální výchova má vybavit žáka základní úrovní mediální gramotnosti. Ta zahrnuje jednak osvojení si některých základních poznatků o fungování a společenské roli současných médií (o jejich historii, struktuře fungování), jednak získání dovedností podporujících poučené, aktivní a nezávislé zapojení jednotlivce do mediální komunikace. Především se jedná o schopnost analyzovat nabízená sdělení, posoudit jejich věrohodnost a vyhodnotit jejich komunikační záměr, popřípadě je asociovat s jinými sděleními; dále pak orientaci v mediovaných obsazích a schopnost volby odpovídajícího média jako prostředku pro naplnění nejrůznějších potřeb – od získávání informací přes vzdělávání až po naplnění volného času.

Mediální výchova má blízkou vazbu na vzdělávací oblast Člověk a společnost, zejména tím, že se média, jako sociální instituce, podílejí na utváření podob a hodnot moderní doby, umožňují hledat paralely mezi minulými a současnými událostmi a porovnávat jevy a procesy v evropském i celosvětovém měřítku. Mediální výchova je zaměřena na systematické vytváření kritického odstupu od mediovaných sdělení a na schopnost interpretovat mediální sdělení z hlediska jeho informační kvality (zpravodajství z hlediska významu a věrohodnosti zprávy a události, reklamu z hlediska účelnosti nabízených informací apod.). Propojení se vzdělávací oblastí Jazyk a jazyková komunikace se týká zejména vnímání

mluveného i psaného projevu, jeho stavby, nejrůznějších typů obsahů a uplatňování odpovídající škály výrazových prostředků. Osvojení základních pravidel veřejné komunikace, dialogu a argumentace. V rámci vzdělávací oblasti Informační a komunikační technologie se pak jedná o využívání tištěných i digitálních dokumentů jako zdrojů informací. Pozornost se obrací k věcné správnosti a přesnosti sdělení, a to jak kritickou analýzou existujících textů, tak vlastní produkcí a utvářením návyku ověřovat si co nejdůkladněji veškeré údaje. Vztah ke vzdělávací oblasti Umění a kultura je založen na vnímání specifické „řeči“ znakových kódů, jež média užívají, a jejich kombinací, a to nejen přirozeného jazyka, ale i obrazu a zvuku. Přispívá ke schopnosti vnímat, interpretovat a kriticky hodnotit artefakty umělecké i běžné mediální produkce.

1.2 Přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností průřezové téma:

- přispívá ke schopnosti úspěšně a samostatně se zapojit do mediální komunikace
- umožňuje rozvíjet schopnost analytického přístupu k mediálním obsahům a kritického odstupu od nich
- učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, kvalitní zábavy i naplnění volného času
- umožňuje pochopení cílů a strategií vybraných mediálních obsahů
- vede k osvojení si základních principů vzniku významných mediálních obsahů (zejména zpravodajských)
- umožňuje získat představu o roli médií v klíčových společenských situacích a v demokratické společnosti vůbec (včetně právního kontextu)
- vytváří představu o roli médií v každodenním životě v regionu (v lokalitě)
- vede k rozeznávání platnosti a významu argumentů ve veřejné komunikaci
- rozvíjí komunikační schopnost, zvláště při veřejném vystupování
- stylizaci psaného a mluveného textu
- přispívá k využívání vlastních schopností v týmové práci i v redakčním kolektivu
- přispívá ke schopnosti přizpůsobit vlastní činnost potřebám a cílům týmu

V oblasti postojů a hodnot průřezové téma:

- rozvíjí citlivost vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálních sdělení
- vede k uvědomění si hodnoty vlastního života (zvláště volného času) a odpovědnosti za jeho naplnění
- rozvíjí citlivost vůči předsudkům a zjednodušujícím soudům o společnosti (zejména o menšinách) i jednotlivci
- napomáhá k uvědomění si možnosti svobodného vyjádření vlastních postojů a odpovědnosti za způsob jeho formulování a prezentace

1.3 Tematické okruhy průřezového tématu

Mediální výchova na úrovni základního vzdělávání obsahuje základní poznatky a dovednosti týkající se médií a mediální komunikace. Tematické okruhy mediální výchovy se člení na tematické okruhy receptivních činností a tematické okruhy produktivních činností.

Tematické okruhy receptivních činností:

Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení – pěstování kritického přístupu ke zpravodajství a reklamě; rozlišování zábavních („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných; hodnotící prvky ve sdělení (výběr slov a záběrů); hledání rozdílu mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením; chápání podstaty mediálního sdělení, objasňování jeho cílů a pravidel; identifikování základních orientačních prvků v textu

Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality – různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce; rozdíl mezi reklamou a zprávou a mezi „faktickým“ a „fiktivním“ obsahem; hlavní rysy reprezentativnosti (rozlišení reality od stereotypů zobrazovaných médií jako reprezentace reality); vztah mediálního sdělení a sociální zkušenosti (rozlišení sdělení potvrzujících předsudky a představy od sdělení vycházejících ze znalosti problematiky a nezaujatého postoje); identifikace společensky významných hodnot v textu, prvky signalizující hodnotu, o kterou se sdělení opírá; identifikace zjednodušených mediovaných sdělení, opakované užívání prostředků (ve zpravodajství, reklamě i zábavě)

Stavba mediálních sdělení – příklady pravidelností v uspořádání mediovaných sdělení, zejména ve zpravodajství (zpravodajství jako vyprávění, sestavování příspěvků podle kritérií); principy sestavování zpravodajství a jejich identifikace, pozitivní principy (význam a užitečnost), „zezábavňující“ principy (negativita, blízkost, jednoduchost, přítomnost);

příklady stavby a uspořádání zpráv (srovnávání titulních stran různých deníků) a dalších mediálních sdělení (například skladba a výběr sdělení v časopisech pro dospívající)

Vnímání autora mediálních sdělení:

- identifikování postojů a názorů autora v mediovaném sdělení;
- výrazové prostředky a jejich uplatnění pro vyjádření či zastření názoru a postoje i pro záměrnou manipulaci;
- prvky signalizující explicitní či implicitní vyjádření hodnocení, výběr a kombinace slov, obrazů a zvuků z hlediska záměru a hodnotového významu

Fungování a vliv médií ve společnosti – organizace a postavení médií ve společnosti; faktory ovlivňující média, interpretace vlivů působících na jejich chování; způsoby financování médií a jejich dopady; vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné i historické perspektivy; role médií v každodenním životě jednotlivce, vliv médií na uspořádání dne, na rejstřík konverzačních témat, na postoje a chování; role médií v politickém životě (předvolební kampaně a jejich význam); vliv médií na kulturu (role filmu a televize v životě jednotlivce, rodiny, společnosti); role médií v politických změnách

Tematické okruhy produktivních činností:

Tvorba mediálního sdělení – uplatnění a výběr výrazových prostředků a jejich kombinací pro tvorbu věcně správných a komunikačně (společensky a situačně) vhodných sdělení; tvorba mediálního sdělení pro školní časopis, rozhlas, televizi či internetové médium; technologické možnosti a jejich omezení

Práce v realizačním týmu – redakce školního časopisu, rozhlasu, televize či internetového média; utváření týmu, význam různých věkových a sociálních skupin pro obohacení týmu, komunikace a spolupráce v týmu; stanovení si cíle, časového harmonogramu a delegování úkolů a zodpovědnosti; faktory ovlivňující práci v týmu; pravidelnost mediální produkce.

Realizace průřezového tématu Mediální výchova bude v případě žáků se speciálními vzdělávacími potřebami zaměřena především:

- na uvědomování si hodnoty vlastního života a odpovědnosti za jeho naplnění;
- na využívání potenciálu médií jako zdroje informací, kvalitní zábavy i naplnění volného času;
- na vytvoření představy o roli médií jak v klíčových společenských situacích

a v demokratické společnosti vůbec, tak v každodenní životě v regionu;

- na rozvoj citlivosti vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálních sdělení;
- na rozvoj citlivosti vůči předsudkům a zjednodušujícím soudům o společnosti (zejména o menšinách) i jednotlivci;
- na rozvoj komunikačních schopností, zejména při veřejném vystupování;
- na využívání vlastních schopností v týmové práci a dovednosti přizpůsobit se potřebám a cílům týmu.

Znalosti a dovednosti, které budou součástí realizace průřezového tématu Mediální výchova pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s potřebou podpůrných opatření, zvolí vyučující vždy s ohledem na individuální možnosti žáků tak, aby vhodně doplňovaly a podporovaly utváření žádoucích postojů.

Poznámky k úpravám

Doplněný text vybírá z předchozí charakteristiky průřezového tématu Mediální výchova nejdůležitější zaměření, která jsou důležitá pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s potřebou podpůrných opatření. Jde o doporučující text, který je určitým vodítkem při tvorbě IVP a při začleňování dané problematiky do vzdělávání žáků s SVP nebo potřebou PO).

Dostupné online z <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10913>.

2 Základní specifikace cílové skupiny výchovně vzdělávacího programu

2.1 Úvod do problematiky

Komunikace pochází z latinského slova *communicare* – sdílet a také od slova *communis* – společný. Komunikace je dokonce základním lidským právem. Toto právo je zakotveno v listině Společného národního výboru pro komunikační potřeby osob s těžkým zdravotním postižením NJC, k jeho propagaci se hlásí logopedické společnosti celého světa, včetně speciálních pedagogů zabývajících se alternativní a augmentativní komunikací.

Komunikace jako taková obecně, je jedním z projevů živé hmoty – tedy života – na různých stupních vývoje je předávání informací. Nejjednodušším signálem je přenos chemické informace (chemoreceptory, feromony), zrakové signály (pohyb, tanec, barva a její změna), dotykové signály (nejdůležitější jsou mezi matkou a mládětem), zvukové signály (identifikace jedince, označení teritoria nebo připravenost k páření). **Komunikační systém lidí a jejich jazyk** nachází své základy samozřejmě také v neuronálním podkladu – synaptických spojích (stovky, tisíce až desetitisíce synaptických spojů na jeden neuron) – dendritech a axonech – lalocích pravé a levé hemisféry. Mozek je zdrojem řeči a jazyka: pomocí verbálního myšlení a vizuálních představ. „Jazyk není pouhým nástrojem k popsání (reflexi) reality, ale úloha jazyka je mnohem větší – prostřednictvím jazyka můžeme svět kolem nás nejen popsat, ale skrze jazyk jej také chápeme, uspořádáváme a v nemalé míře přímo utváříme zásadní aspekty lidství“. (*Sociologie jazyka*).

Na dosažené úrovni osvojení řeči (pojmu) závisí úroveň rozvoje myšlení – osvojování řeči a jazyka je spjato s fyzickým vývojem dozráváním dítěte:

Věk	Řečový projev	Váha mozku
Při narození	Křik	335 g
3 měsíce	Broukání a křik	516 g
9 měsíců	Vokalizovaný žargon s intonací	750 g
12 měsíců	První slova	925 g
18 měsíců	První pojmenování	1024 g
24 měsíců	Tvorba dvouslovných spojení	1064 g

Love, Russell J.; Webb, Wanda G. 2009. *Mozek a řeč*. 1. vyd. Praha: Portál. 372 s. ISBN 978-80-7367-464-9.

2.2 Sluch a druhy poškození

Sluch nám slouží především jako prostředek dorozumívací, informační a nesmíme podcenit také jeho význam pro vnímání hudby. **Sluchové postižení představuje nejtěžší bariéru v komunikaci.** Bez sluchu jsme ožizeni o snadnou komunikaci s okolím a nemusíme postřehnout varovné signály při nebezpečí (na silnici apod.). Jedná se o situace, kdy si význam sluchu ani neuvědomujeme, přesto se v nich bez sluchu můžeme jen těžko obejít. Orientace v prostoru je omezená, popř. znemožněna. Sluch napomáhá k úplnějšímu, hlubšímu a komplexnějšímu odrazu okolního světa. Nedostatečné zvukové vnímání má velký vliv na duševní pohodu člověka, neboť nikde v přírodě se nesetkáme s úplně absolutním klidem. Každý, i sebemenší, pohyb je doprovázen zvukem, který vzniká šířením zvukových vln při kmitání těles – ztráta zvukového pozadí narušuje pocit sebejistoty a pocitu vlastního já. Zvuk je také důležitý při utváření, rozvíjení a pěstování mezilidských vztahů, které jsou velice důležitou součástí našeho života.

Onemocnění sluchu patří podle statistik na sedmé místo v žebříčku nejčastěji se vyskytujících nemocí na světě. Sluch je pro člověka jedním z nejdůležitějších smyslů. U osob se sluchovým postižením se poškození sluchu pohybuje od slabé ztráty (20–40 dB) přes střední ztráty (40–70 dB – nutné sluchadlo), přes těžké ztráty (70–90 dB – nezbytně nutná kompenzace sluchadlem) až po praktickou či úplnou hluchotu (nad 90 dB, dnešní výkonná sluchadla i tuto ztrátu mohou kompenzovat). Kvalifikovaný odhad uvádí 15 000

uživatelů ČZJ v ČR. **Závažným problémem je poškození sluchu u mladé generace na úrovni stařecké nedoslýchavosti** (opotřebováním poslechem hlasité hudby či televize) **a narůstající procento sluchového postižení v přímé úměře se stárnutím populace:** v generaci 65–74 let má 33 % populace sluchové postižení, 75–84 let 45 % a nad 85 let 92 %.

Intenzita	Příklad	Název sluchové vady	Ztráta sluchu	Kategorie v sociálním zabezpečení
0–30 dB	Tichý šepot	Normální sluch	0–25 dB	-
40 dB	Tichá kancelář, obývací pokoj	Lehká nedoslýchavost	26–40 dB	Lehká nedoslýchavost
50 dB	Lednička, mírný vánek, MHD z dálky	Střední nedoslýchavost	41–55 dB	Středně těžká nedoslýchavost
60 dB	Klimatizace, hovor, hluk šicího stroje	Středně těžká ztráta sluchu	56–70 dB	Těžká nedoslýchavost
70 dB	Veřejná doprava, psací stroj, hlučná restaurace			
80 dB	Metro, zvonění budíku, hluk v továrně	Těžká ztráta sluchu	71–90 dB	Praktická hluchota
90 dB	Nákladní auta, nářadí v dílně, hlučné domácí spotřebiče	Velmi těžká sluchová ztráta	91 dB a více (v audiogramu body i nad 1 kHz)	Hluchota
100 dB	Motorová pila, hluk v kotelně, pneumatické kladivo	Velmi těžká sluchová ztráta	91 dB a více (žádné body v audiogramu nad 1 kHz)	Úplná hluchota

Kocmichová, Gabriela. 2015. Praha: Tichý svět – interní výukové materiály.

2.3 Důsledky poškození sluchu a jejich terapie

Základem je vždy **včasná a dobrá diagnóza a individuální přístup**. Je třeba si uvědomit, že sluchové vady mohou být dočasné nebo trvalé, léčitelné nebo neléčitelné (kompenzace sluchové ztráty) a to nejdůležitější pro vás: **sluchová vada může vzniknout před rozvojem řeči nebo po jejím rozvoji**. To je pro nás základní informace pro volbu způsobu komunikace a následně i vzdělávacího přístupu.

Pokud dojde ke ztrátě sluchu v dětském věku a nedojde k **amplifikaci pomocí sluchadla nebo sluchových neuroprotéz (různé druhy kochleárních implantátů) či k rozvoji a komunikaci v ČZJ nebo pomocí alternativní či augmentativní komunikace**, dochází k zásadnímu zásahu do vývoje dítěte. Pokud vznikne tzv. **bezjazyčí** – nedojde k rozvoji myšlení a důsledky handicapu jsou celoživotní. Sluch zasahuje do oblasti poznávací (pocity, zvuky, představy), do oblasti vztahů k prostředí (zejména v sociální oblasti) a do oblasti osobnostní (charakter, emotivní a volní sféra). Schodek v řečovém vývoji ovlivňuje vzdělávání a celkově akademický výkon. Protože je narušena percepce řeči, nevyvíjí se ani řeč vnitřní. Myšlení vzniká zcela nezávisle a řeči, není řeči formováno a je statické a nepohotové. Jeho rozsah je omezen na konkrétní jevy. Rozvoj řeči a myšlení v pojmech má také velký vliv na identitu a integritu člověka. Erik H. Erikson člení vývoj naší osobnosti na jednotlivé etapy, kdy dozráváme v určitých ctnostech, abychom mohli postoupit ve svém vývoji dále. Pokud nemůžeme komunikovat a nemůžeme se v podstatě vyjádřit nebo nějakým způsobem vyhranit k určité situaci, nemůžeme získat základní dovednosti pro náš zdravý rozvoj: naděje, autonomie, iniciativa, snaživost, identita, intimita, reprodukce a integrita. „Později v adolescenci začíná vymezování životního příběhu, které vede k vytváření identity a hlasem člověka není jenom jeho vokální projev, ale jde vždy o prezentaci jeho vědomí – tedy jeho osobnosti.“ (Janoušek, str. 65–71).

2.4 Práva osob s nedoslýchavostí, ohluchlých a neslyšících

Osoby se sluchovým postižením za svá práva několik desítek let bojovali a podařilo se prosadit základní nároky do významných úmluv a zákonů, včetně práva na rovnoprávnou účast na kulturním životě:

„Každý má právo svobodně se účastnit kulturního života své komunity, těšit se z umění, sdílet a využívat výtvarných technického pokroku.“ (Všeobecná deklarace lidských práv, čl. 22 a 27)

„Osoby s postižením mají nárok na rovnoprávnou účast na kulturním životě. Osoby s postižením mají nárok na uznání a podporu jejich specifické kultury a jazykové identity, včetně znakových jazyků a kultury Neslyšících.“ (*Úmluva o právech osob s postižením, čl. 30*)

„Znakové jazyky by měly být uznány jako projev kulturního bohatství.“ (*Evropská charta pro regionální a minoritní jazyky, s. 182*) „Neslyšící a hluchoslepé osoby mají právo svobodně si zvolit z komunikačních systémů uvedených v tomto zákoně ten, který odpovídá jejich potřebám. Jejich volba musí být v maximální možné míře respektována tak, aby měly možnost rovnoprávného a účinného zapojení do všech oblastí života společnosti i při uplatňování jejich zákonných práv.“ (*Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob (Z. 155/1998 Sb.) ve znění Z. 384/2008*)

Tlumočení u soudu upravuje zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících. Vyhledat soudního tlumočnicka můžete v Evidenci znalců a tlumočnicků Ministerstva spravedlnosti ČR. Tlumočnické služby zajišťují poskytovatelé sociálních služeb, to upravuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a jeho vyhláška č. 505/2006 Sb., v aktuálním znění od 1. 4. 2019.

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do?SUBSESSION_ID=1618417785413_1

Online + simultánní přepis tlumočnické služby je možné objednat zde: <https://www.tichalinka.cz/>

<https://cztn.cz/objednavani-tlumoceni/>

<https://www.unieneslysicichbrno.cz/tlumocnicke-sluzby/t1096>

<http://www.czplk.cz/cs/ostatni-sluzby/tlumocnicke-sluzby/>

Pro jednání s neslyšícím je důležité brát v úvahu, že i v oblasti správního jednání s žákem nebo jeho neslyšícími rodiči je nutné mít zajištěného tlumočnicka:

Správní řád

§ 16 Jednací jazyk

V řízení se jedná a písemnosti se vyhotovují v českém jazyce. Účastníci řízení mohou jednat a písemnosti mohou být předkládány i v jazyce slovenském.

Písemnosti vyhotovené v cizím jazyce musí účastník řízení předložit v originálním znění a současně v úředně ověřeném překladu do jazyka českého, pokud správní orgán nesdělí účastníkovi řízení, že takový překlad nevyžaduje. Takové prohlášení může správní orgán učinit na své úřední desce i pro neurčitý počet řízení v budoucnu.

Každý, kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka zapsaného v seznamu tlumočnicků, kterého si obstará na své náklady. V řízení o žádosti si žadatel, který není občanem České republiky, obstará tlumočníka na své náklady sám, nestanoví-li zákon jinak.

Občan České republiky příslušející k národnostní menšině, která tradičně a dlouhodobě žije na území České republiky, má před správním orgánem právo činit podání a jednat v jazyce své národnostní menšiny. Nemá-li správní orgán úřední osobu znalou jazyka národnostní menšiny, obstará si tento občan tlumočníka zapsaného v seznamu tlumočnicků. Náklady tlumočení a náklady na pořízení překladu v tomto případě nese správní orgán.

Neslyšícím uživatelům českého znakového jazyka správní orgán ustanoví tlumočníka českého znakového jazyka podle zvláštního zákona. Neslyšící osobě preferující český jazyk ustanoví prostředníka, který je schopen se s ní dorozumět pomocí komunikačních systémů vycházejících z českého jazyka dle její vlastní volby. Osobě hluchoslepé bude ustanoven prostředník, který je schopen se s ní dorozumět pomocí komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob dle její vlastní volby. Prostředník je ustanovován za stejných podmínek, za jakých je ustanovován tlumočník českého znakového jazyka. O ustanovení tlumočníka nebo prostředníka vydává správní orgán usnesení, které se oznamuje pouze osobám, jichž se dotýká.

Dále při poskytování zdravotních služeb (např. internátní škola nebo dětský domov při škole pro sluchově postižené) platí stejné pravidlo – přičemž nejsnadněji dostupnou variantou může být online tlumočení.

§ 30 a § 31 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování:

V těchto paragrafech zákona o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování nalezneme právo osob se sluchovým postižením na odpovídající komunikaci ve zdravotnických zařízeních.

3 Vzdělávání a specifické vzdělávací potřeby

Nejdůležitějším momentem je uvědomění si, že právě nikoho z této cílové skupiny nemůžeme snadno zaškatulkovat a zařadit do nějaké tabulky. Každý jednatlivec, který má sluchovou vadu je ovlivněn tolika faktory, včetně druhu vady nebo doby vzniku vady, ale hlavně také svými psychickými předpoklady, rodinným prostředím, výchovou a vzdělávacím procesem, který ho někam posunul před vámi. Vzhledem k tomu, že rozvoj sluchu nám zásadně ovlivňuje myšlení, vztahy s nejbližším okolím a vlastní sebeuvědomění, je skutečně nejlepším předpokladem cesty k úspěchu spolupracovat se samotným studentem a odborníky, kteří znají lépe jeho vývoj a potřeby. Naše cílová skupina je ve věku, ve kterém má aktivní zájem o kooperaci, aby dosáhla svých cílů a mohla se srovnávat s vrstevníky. Většina si již dokáže prosazovat své místo na slunci, ale určitě vše lépe probíhá, když informujeme o studentovi ostatní spolužáky a vytvoříme takové podmínky pro vzájemnou podporu a diskusi o vhodné podpory či pomoci.

3.1 Základní informace, které potřebujete

- **druh sluchové vady (jednostranná, oboustranná, dočasná, trvalá, progredující, kompenzovaná pomůckou (sluchadlo nebo implantáty), doba vzniku sluchové vady a vývoj řeči, stupeň postižení,**
- **přidružené zdravotní omezení (ADHD, PAS, AAK, poruchy zpracování centrálního signálu řeči, zraková vada, mentální úroveň a nadání pro jazyky, tělesné postižení atd.),**
- **dosavadní vzdělávání a nejvíce vyhovující způsob komunikace (navazuje na vznik vady sluchu: prelingvální a postlingvální vady), doba stanovení přesné diagnózy, přidělení sluchadla nebo věk implantace u sluchové neuroprotézy a způsob rehabilitace se sluchadlem nebo s kochleárním implantátem, způsob realizace rané péče nebo včasné intervence,**
- **přírozené sociální sítě (rodiče jsou slyšící/Neslyšící, přítomnost sourozenců, pomoc prarodičů nebo přátel, členství ve skupině nebo komunitě),**
- **podpůrná opatření a technická podpora (další zvláštní pomůcky pro sluchově postižené, technické vybavení),**

3.1.1 Kde tyto informace vzít?

K předání těchto důležitých informací by měli být kompetentní odborníci ze speciálně pedagogického centra pro sluchově postižené, samotní studenti a rodiče. Informace o fungování studenta na základní škole mohou být také zajímavé. Surdopedi, logopedi, psychologové a sociální pracovníci vám také pomohou sestavit individuálně vzdělávací plán na základě doporučených podpůrných opatření. K tématu vám SPC doporučí i vhodnou literaturu i další zdroje informací. Konkrétně sluchově postiženým žákům a studentům, se věnuje **Metodika práce se žákem se sluchovým postižením**. A podporou pro vás by měl být také školní psycholog a školní speciální pedagog, výchovný poradce + metodik prevence + kariérový poradce.

3.1.2 Základ úspěchu

Ráda bych se zastavila ještě u úplných počátků stanovení sluchové vady a důležitosti podpory rodiny. V České republice není navzdory několikaletému apelování foniatrů a odborné veřejnosti povinný celoplošný screening sluchu ze zákona. Včasné stanovení diagnózy – vzhledem k vlivu na rozvoj mozku a řeči – je **základem prevence důsledků sluchového postižení**. Proto se i dnes může stát – i navzdory preventivním pediatrickým prohlídkám – že se stanoví diagnóza pozdě. To zásadně ovlivní vývoj dítěte, využití pomůcek i spokojenost celé rodiny. Pomůcky mohou být financovány platbou ze zdravotní pojišťovny (sluchadlo, implantát, indukční smyčka) a z dávek pro osoby se zdravotním postižením na zakoupení zvláštní pomůcky ze strany úřadu práce krajskou působností (a doplatky k nim z nadací, sponzorských darů).

Nebezpečná propast mezi lékařským stanovením diagnózy a první odbornou podporou naštěstí zmizela uzákoněním Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách:

§ 54 Raná péče

Raná péče je terénní služba, popřípadě doplněná ambulantní formou služby, poskytovaná dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené, nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu. Služba je zaměřena na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby.

Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,

zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,

sociálně terapeutické činnosti,

pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Z hlediska formy poskytované sociální služby spadá raná péče mezi tzv. terénní služby, příp. může být doplněna ambulantní formou sociální služby a rehabilitačním pobytem. Obdobnou službu může poskytovat tam, kde raná péče chybí, speciálně pedagogické centrum pro sluchově postižené, ale formu péče nazýváme včasnou intervencí.

3.1.3 Co můžete čekat od SPC pro sluchově postižené?

V minulém desetiletí došlo ke standardizaci činnosti speciálně pedagogických center a přehled určuje vyhláška 72/2005 Sb. v platném znění od roku 2021.

Centrum poskytující služby žákům se sluchovým postižením, jejich zákonným zástupcům, školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky:

1. Individuální speciálně pedagogická a psychologická diagnostika u žáků se sluchovým postižením pro účely stanovení podpůrných opatření a v případě potřeby i zpracování návrhů na vzdělávání žáka ve třídě zřízené pro žáky se sluchovým postižením.
2. Budování a rozvoj audio-orální komunikace, její složky receptivní, zejména poslechu a odezírání, a složky produktivní.
3. Rozvoj českého znakového jazyka a dalších komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob.
4. Poskytování informací o možnostech vzdělávání a komunikace osob se sluchovým postižením a jejich životě zákonným zástupcům, popřípadě starším žákům.
5. Podpora rodiny v celkovém harmonickém rozvoji dětí, žáků a studentů.
6. Pořádání kurzů komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob pro zákonné zástupce, pedagogické i nepedagogické pracovníky škol a školských zařízení.
7. Spolupráce s příslušným odborným zdravotnickým zařízením na speciálně pedagogické přípravě žáka na vyšetření, případný zákrok, na využívání kompenzačních pomůcek a participace na následné rehabilitaci.
8. Cvičení na posilování nepostižených smyslových funkcí.
9. Individuální a skupinové terapie pro zákonné zástupce vedené psychologem.
10. Poradensko-terapeutické vedení rodin, krizová terapie, terapie pro neslyšící zákonné zástupce.
11. Sluchová výchova, zásady manuální komunikace, rozvoj motoriky dítěte, výstavba orální řeči, alternativních metod čtení, analyticko-syntetická metoda čtení, vedení pojmových deníků, řešení výchovných problémů, nácvik čtení s porozuměním apod.
12. Nácvik činností pro vyšetření audiometrem a příprava na audiometrické vyšetření.

3.2 Nejdůležitější změny v roce 2021

Návrh prováděcí Vyhlášky MŠMT č. 606/2020 Sb. (která mění prováděcí Vyhlášku školského zákona č. 27/2016 a Vyhlášku č. 72/2005 Sb.) dostal v průběhu roku 2020 určitých změn, protože jeho schválení kritizovala odborná veřejnost i rodiče integrovaných dětí. Nejčastější podpůrné opatření **pedagogická intervence** se přesouvá pod podpůrné opatření prvního stupně, což znamená, že o něm rozhodují ředitelé škol a odměna pedagogů je ve formě nenárokové části mzdy. **Potřebná úroveň pro výkon profese tlumočníka do českého znakového jazyka musí být na úrovni C1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.**

Zjednodušeně můžeme konstatovat, že **rodným jazykem Neslyšících je český znakový jazyk a čeština odpovídá úrovni cizího jazyka**. Cizí jazyk zase odpovídá úrovni intelektu, přidruženým handicapům, jazykovému talentu a také péči, které se dotyčným dostalo – nejen ze strany rodiny, ale i logopedů, pediatrů, učitelů, slyšících spolužáků (pokud je dotyčný integrovaný). Situace je samozřejmě složitější, protože se 90 % prelingválně neslyšících rodí slyšícím rodičům. Zde surdopedi a logopedi ze sociální služby poskytují podporu při výuce znakového jazyka nejen dětem, ale i rodičům – speciálně pedagogické centrum přebírá tento závazek ve své náplni od tří let věku dítěte. Z toho vyplývá přirozeně i to, že v důsledku je tato skupina žáků spíše přirozeně bilingvní.

Tlumočnické služby během školní docházky zajišťuje školský zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (**školský zákon**) a dále jej specifikuje vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných v aktuálním znění s platností od 1. 1. 2021. Na vysokých školách zajišťují tlumočnické služby centra pro studenty se specifickými vzdělávacími potřebami podle vysokoškolského zákona.

3.3 Zamyšlení závěrem

Dvacáté století je silně ovlivněno **rozvojem vizuální kultury** – návratem k obrazu – s přesahem na umění, kulturu obecně, vzdělávání a sociální mechanismy ve společnosti. Jednadvacáté století zaznamenává neskutečný posun ve vnímání s rozvojem digitálních technologií s globalizačním přesahem ve všech sférách: školství, zdravotnictví, volnočasové aktivity, média včetně reklamy a jejího vlivu na trh. Toto sdílení informací se možná může zdát nové, ale přec tak povědomé. V podstatě je to most, který dokáže propojit různé cílové skupiny bez zvláštních potřeb uplatnění znalosti jakéhokoliv jazyka, tudíž jde o **přirozený**

bezbariérový prostor. Dalším návratem k sobě samým – tedy ke sdílení kultur a jemnému lidskému individualismu – je potřeba **celostního vnímání**. V tomto okamžiku prožitek vnímání, např. osob neslyšících či nevidomých, posunuje naši představu o standardu „normálnosti“ do otevřenosti a k zájmu o dialog, posouvá nás k otevřenosti a vzájemnému sdílení přirozenou cestou.

4 Spolupráce s tlumočníky Českého znakového jazyka

4.1 Kdo je tlumočník?

Tlumočník je osoba, která převádí sdělení z jednoho jazyka do druhého. Předpokladem pro úspěšný výkon povolání tlumočnicka je dokonalá znalost příslušných jazyků, mezi kterými tlumočí/překládá, včetně znalosti kultury daných společenství, dobrá paměť, kultivovaný zjev a vystupování, a také trpělivost či přesnost. Tlumočnická profese není vhodná pro osoby s poruchami paměti a koncentrace, s vadami řeči, či těžšími vadami zraku a sluchu – výjimku tvoří *neslyšící tlumočník*. Pro poskytování profesionálních tlumočnických služeb je nutné celoživotní vzdělávání a zlepšování vlastních znalostí a dovedností. Tlumočník českého znakového jazyka při tlumočení používá český znakový jazyk (ČZJ), který je přirozeným jazykem s vlastní strukturou, gramatikou a pravidly a který je primárním komunikačním prostředkem většiny osob s těžkou sluchovou vadou a neslyšících lidí v České republice.

Tlumočník je přítomen pouze z toho důvodu, aby převáděl sdělení z jednoho jazyka do druhého. Převádí všechny informace, nic nepřidává ani nevynechává. Současně má na paměti jednotlivé body etického kodexu, což je soubor pravidel, kterým by se měli tlumočníci při výkonu své práce řídit. Určuje jejich základní povinnosti a práva. Mimo jiné také zavazuje tlumočnicka k dodržování mlčenlivosti, což v praxi znamená, že tlumočník s nikým nesdílí informace o tlumočené situaci, obsahu tlumočení, ani obdržené materiály pro přípravu. V ČR je nejvíce používán etický kodex organizace Česká komora tlumočnicků znakového jazyka (<http://www.cktjz.com/o-komore/eticky-kodex/>).

4.2 Požadavky na pozici tlumočnicka českého znakového jazyka

V České republice momentálně nemáme k dispozici zákonem přesně stanovené požadavky, které by musel splnit každý, kdo se chce stát tlumočnickem českého znakového jazyka. Je proto nutné, aby se člověk, který přijímá uchazeče na pozici tlumočnicka ČZJ, předem sám dobře seznámil s danou problematikou a s jednotlivými předpoklady, které by měl tlumočnick splňovat. Jen tak je možné zamezit přijetí někoho, kdo na vykonávání této profese nemá dostatečné znalosti, zkušenosti či dovednosti, a z těchto důvodů může velmi negativně ovlivnit životy neslyšících klientů.

Nyní zde uvedeme několik základních bodů, které by měl tlumočnick ČZJ splňovat. Seznam není zcela vyčerpávající a nezabíhá do podrobností. Při samotném výběru tlumočnicka je tak žádoucí se s problematikou tlumočení ČZJ a jednotlivými požadavky na tlumočnicka seznámit detailněji.

Dovednosti tlumočnicka:

- vzdělání nebo dostatečná praxe v oboru
- schopnost simultánního i konsekutivního tlumočení
- flexibilita = umět se přizpůsobit mluvčímu, situaci
- schopnost připravit se na tlumočenou situaci (nastudovat potřebné materiály z různých zdrojů apod.)
- kultivovaný projev a vystupování
- umění sebereflexe
- Znalosti tlumočnicka:
 - perfektní znalost obou pracovních jazyků (tj. český jazyk a český znakový jazyk)
 - znalost jednotlivých jazykových registrů a vrstev (spisovný jazyk, nespisovný jazyk a další)
 - znalost kultury a zvyklostí jak slyšících, tak neslyšících osob
 - etický kodex
 - tlumočnická problematika, postupy a pravidla, schopnost jejich aplikace
 - znalosti z oblasti etiky vztahující se k tlumočení z/do ČZJ

- všeobecný přehled
- přehled o legislativě v oblastech, kde se tlumočnick pohybuje
- Osobnostní předpoklady tlumočnicka:
 - zvládat psychický nápor, stres
 - pružně reagovat na aktuální podněty
 - schopnost empatie
 - logické myšlení
 - dobrá krátkodobá i dlouhodobá paměť
 - schopnost rozpoznat vlastní limity (předem rozpoznat náročnost tlumočené situace, zhodnotit objektivně vlastní schopnosti a případně tlumočení odmítnout, pokud tlumočnickovi kompetence neodpovídají dané obtížnosti)
 - schopnost uplatnit znalosti z oblasti etiky v rámci rozhodování při výkonu profese

4.3 Pravidla komunikace za přítomnosti tlumočnicka ČZJ

Je důležité, aby vždy hovořil pouze jeden člověk. Neslyšící studenti se tak mohou lépe orientovat v tlumočené situaci a tlumočnick stihá předat všechny promluvy. Jednou z možností, jak toho docílit, je, aby se každý student vždy přihlásil o slovo a vyčkal, až mu bude uděleno. Rozhovor vedeme přímo s neslyšící osobou. Oční kontakt udržujeme s ním, nikoliv s tlumočnickem. Vždy mluvíme přímo na neslyšícího. Neobracíme se na tlumočnicka a o neslyšícím nemluvíme jako o nezúčastněné třetí osobě. Nemluvíme s tlumočnickem s tím, že ten to později neslyšícímu vysvětlí či předá. Hovor je veden s neslyšícím člověkem, který má právo na informace v plné kvalitě a v reálném čase tak, aby se mohl průběžně ptát a reagovat.

Neslyšící člověk potřebuje dobře vidět jak na tlumočnicka, tak na všechny účastníky komunikace (ve třídě je vhodné upravit uspořádání lavic např. do tvaru písmene U nebo do kruhu). Mluvíme svým obvyklým tempem. Tlumočnick nás sám upozorní, bude-li třeba řeč zpomalit. Máme však na paměti, že při tlumočení vždy dochází k časovému skluzu. Tlumočnick musí mít čas přijmout informaci, zpracovat ji a zprostředkovat.

Pokládáme-li studentům dotaz, musíme dát tlumočnickovi čas, aby stihl otázku přetlumočit. Až poté mohou začít studenti odpovídat. Jen tak se mohou neslyšící studenti plnohodnotně zapojit.

4.4 Zajištění tlumočení

Při výběru tlumočnicka na danou výuku či exkurzi je třeba vzít v potaz náročnost dané tlumočnické situace, ať už z důvodu obsahu či délky. Je vhodné posoudit zkušenosti a dovednosti zvoleného tlumočnicka a jeho (ne) připravenost na tlumočení dané situace.

Při zajišťování tlumočení je dobré zvážit, zda by nebylo možné a výhodné vytvořit tlumočnický tým. Především u obtížnějších či delších tlumočených situací (kam projekt mediálního vzdělávání jistě spadá) zaručuje vytvoření tlumočnického týmu kvalitnější tlumočení a plynulejší a rychlejší komunikaci. V případě, že bude akcí tlumočit jedna osoba, je také nutné počítat s četnějšími přestávkami. Bude-li tlumočit více tlumočnicků, je možné tlumočit delší časový úsek bez přestávky.

4.5 Před zahájením vyučování

Spolupráci s tlumočníky českého znakového jazyka je třeba započít ještě před začátkem každé výuky v rámci projektu mediálního vzdělávání. Měli bychom se zaměřit na následující oblasti:

- Poslat tlumočnickům přípravu na výuku
- Příprava by měla být tlumočnickům zaslána minimálně týden před konáním akce.
- Přípravou se rozumí (nejlépe veškeré) materiály, které budou při výuce použity. Může se jednat např. o prezentace, handouty, pracovní listy, pracovní sešity, seznam používaných termínů, odkazy na internetové stránky apod.
- Pokud bude v rámci výuky použit video nebo audio záznam, je vhodné ho tlumočnickům poskytnout s co největším časovým předstihem. Bez předchozí přípravy není možné tyto materiály v průběhu výuky tlumočit.
- Předat tlumočnickům informace o plánovaném průběhu výuky
- Tlumočníci by měli být informováni o formě a průběhu výuky (např. jedná-li se o přednášku, diskuzi, workshop, hry, ...)
- Předat tlumočnickům organizační informace
- Tlumočníci by měli být seznámeni s časovým harmonogramem výuky.
- Tlumočníci by měli dostat informaci o mluvčích a účastnících z řad studentů (kdo jsou přednášející či hlavní mluvčí, kolik studentů se bude účastnit, z jakých tříd, příp. oborů, kteří neslyšící budou přítomni).
- Bezprostředně před tlumočením by se pak měli přednášející s tlumočníky domluvit

na konkrétní spolupráci (kde bude tlumočník umístěn, jak bude řízena komunikace, např. jak budou vyvoláváni studenti, jak může tlumočník v případě nutnosti poprosit o zopakování informace či zpomalení projevu mluvčího, příp. přestávky pro tlumočníka/tlumočnický, ...).

V případě, že bude součástí programu práce ve skupinách, je třeba zajistit, aby byl buď v rámci skupiny používán společný jazyk, nebo aby počet tlumočnicků pokryl počet skupin, ve kterých je potřeba tlumočení.

4.6 Před exkurzí či jinou aktivitou

Stejně jako před výukou, tak i před ostatními aktivitami a exkurzemi v rámci projektu (návštěva knihovny, rozhlasu, beseda s youtuberem atd.) je nutné spojit se s tlumočnický vždy předem. Měli bychom se zaměřit na následující oblasti.

- Poslat tlumočnickům přípravu
- Vždy záleží na povaze akce – jsou-li nějaké materiály (např. text výkladu nebo opěrné body výkladu, prezentace, pracovní listy či sešity...), je důležité je tlumočnickům poskytnout. Nejsou-li žádné takové materiály vytvořeny, není nutné je celé vypracovávat. Tlumočnickům velmi pomůže i např. vámi vytvořený seznam hlavních bodů programu.
- Příprava by měla být tlumočnickům zaslána minimálně týden před konáním akce.
- Pokud bude v rámci akce použit video nebo audio záznam, je vhodné ho tlumočnickům poskytnout s co největším časovým předstihem. Bez předchozí přípravy není možné tyto materiály v průběhu výuky tlumočit.
- Předat tlumočnickům informace o plánovaném průběhu akce
- Tlumočníci by měli být informováni o formě a plánovaném průběhu exkurze či dané aktivity (např. jedná-li se spíše o přednášku, či diskuzi, workshop, hry...).

- Předat tlumočnickům organizační informace
- Tlumočníci by měli být seznámeni s časovým harmonogramem exkurze či akce.
- Tlumočníci by měli dostat informaci o mluvčích a účastnících akce z řad studentů (kdo jsou přednášející či hlavní mluvčí, kolik studentů se bude účastnit, z jakých tříd, příp. oborů, kteří neslyšící budou přítomni).
- Bezprostředně před tlumočením by se pak měli hlavní mluvčí s tlumočníky domluvit na konkrétní spolupráci (kde bude tlumočník umístěn, jak bude řízena komunikace, např. jak budou vyvoláváni studenti, jak může tlumočník v případě nutnosti poprosit o zopakování informace či zpomalení projevu mluvčího, příp. přestávky pro tlumočníka/tlumočnický, ...).

Je důležité mít na paměti, že v případě přesunu z místa na místo nelze zároveň pokračovat ve výkladu či doplňovat zajímavosti. Tlumočník není v tuto chvíli schopen zajistit předání informací všem neslyšícím studentům. Je třeba zastavit, zajistit dobrou viditelnost na tlumočníka, a pak až říci, co je potřeba. V případě, že bude součástí programu práce ve skupinách, je třeba zajistit, aby byl buď v rámci skupiny používán společný jazyk, nebo aby počet tlumočnicků pokryl počet skupin, ve kterých je potřeba tlumočení.

4.7 Po skončení výuky/exkurze

Je vhodné, aby se po závěru výuky či exkurze mluvčí (popř. organizátor akce) a tlumočníci sešli a společně zreflektovali proběhlou spolupráci. Obě strany tak mohou zhodnotit, co z jejich pohledu fungovalo, a ve kterých částech je ještě prostor na zlepšení. Díky tomu se pak bude vzájemná spolupráce i jednotlivé postupování všech zúčastněných v dané situaci stále vylepšovat.

5 Metodická doporučení pro realizaci programu

5.1 Rozdělení programu

Učební program je určený pro prezenční výuku 1., maximálně 2. ročníku maturitních oborů středních škol. Nevylučuje se možnost použití u žáků posledních ročníků základních škol nebo v rámci volitelných předmětů či volnočasových vzdělávacích aktivit. Program má za úkol dodat žákům a žákyním všeobecný přehled v dané problematice, doplnit a sjednotit již získané informace a dovednosti a rozšířit základní témata výuky. Je volbou pedagoga, zda do svých hodin zařadí celý blok, nebo jednotlivá témata přiřadí k běžným předmětům jako je Český jazyk a literatura, nebo Informační technologie či blok Základy společenských věd.

Při ověřování a tvorbě materiálu bylo postupováno v koordinaci se speciálními pedagogy a obě varianty byly adaptovány na úroveň dětí, u kterých se předpokládá, že budou schopny nejnižší míry porozumění. Obecně lze říci, že děti se sluchovým postižením, stejně jako děti intaktní, se učí číst v českém jazyce postupně a postupně získávají kompetence ke čtení s porozuměním, byť je to pro ně náročnější. U zcela neslyšících a dětí s těžkým sluchovým postižením se tak, podobně jako u intaktních dětí, rozvíjí jejich schopnosti řešit úlohy vyšší kognitivní náročnosti.

Realizace programu je založena na propojení teoretické výuky – výukových hodin a přednášek spojených se samostatnou prací žáků (s asistentem) během hodin – s prohlubováním a rozšiřováním vědomostí prostřednictvím získávání odborných zkušeností při exkurzích a besedách a tvorbě závěrečné práce vše maximální efektivitou pro budoucí využití účastníků programu v praktickém životě. Vytvořené výukové materiály lze používat během celé realizace programu, na všech hodinách, při exkurzích, besedách i při tvorbě závěrečné práce. Kurzívou jsou níže v textu označeny praktické poznatky z ověřování programu a tvorby výukových materiálů, poznámky a doporučení z evaluace.

Celý blok je rozdělen na 4 základní témata s teoretickou a praktickou částí:

1. Média
2. Knihovna jako místo nejen digitálního bezpečí
3. Desatero bezpečnosti na internetu
4. Komunikace

Vlastní výukový materiál ve variantě A i B je koncipován takto:

1. úvodní výukové video k tématu
2. pracovní sešit se slovníčkem a pracovními listy

Všechny výukové materiály jsou dostupné zde:

<http://www.educatus.cz/media-a-informacni-bezpecnost/>.

Výuková videa

Pro potřeby pedagogů předkládáme v rámci přípravy na výuku tři varianty:

VÝUKOVÁ VIDEA BEZ ÚPRAV slouží intaktním pedagogickým pracovníkům pro přípravu výuky. Obsahuje čtyři výuková videa tematicky řazená stejně jako v materiálech určených pro žáky a žákyně.

A Nová a stará média <https://www.educatus.cz/video-01>

B Knihovna (místo nejen digitálního bezpečí) <https://www.educatus.cz/video-02/>

C Desatero bezpečnosti na internetu <https://www.educatus.cz/video-03/>

D Komunikace <https://www.educatus.cz/video-04/>

Pro vlastní prezentaci videa je třeba jej vybrat s ohledem na potřeby žáků (s pevnými titulky nebo s tlumočením do českého znakového jazyka s volitelnými titulky). V pracovních sešitech se všechna výuková videa se spouští sejmutím QR kódu elektronickým zařízením se čtečkou QR kódů.

Výuková videa upravená pro variantu A s pevnými titulky najdete zde:

A Nová a stará média

A Knihovny

A Desatero bezpečnosti

A Komunikace

Výuková videa pro variantu B s překladem do českého znakového jazyka a volitelnými titulky naleznete zde:

B Nová a stará média

B Knihovny

B Desatero bezpečnosti

B Komunikace

Ve variantě A pro intaktní skupinu, případně žáky a žákyně se sluchovým postižením a úrovni českého jazyka B1 jde o video s pevnými titulky zohledňující potřeby odezírajících žáků a žákyně.

Pro potřeby pedagogických pracovníků jsou videa varianty A k dispozici zde:

A- nová a stará média : <https://www.educatus.cz/video-05/>

B-knihovny- místa nejen digitálního bezpečí: <https://www.educatus.cz/video-06/>

C-Desatero bezpečnosti na internetu: <https://www.educatus.cz/video-07/>

D-Komunikace: <https://www.educatus.cz/video-08/>

Ve variantě B pro zcela neslyšící a žáky a žákyně, nebo pro cílovou skupinu s těžkým sluchovým postižením, používající ke komunikaci český znakový jazyk, je výukové video pouze v českém znakovém jazyce s možností vyvolání titulků. Titulky je možné vyvolat kliknutím na políčko na obrazovce, pohledově vpravo dole.

Pro potřeby pedagogických pracovníků jsou videa varianty B k dispozici zde:

A- nová a stará média : <https://www.educatus.cz/video-09/>

B-knihovny- místa nejen digitálního bezpečí: <https://www.educatus.cz/video-10/>

C-Desatero bezpečnosti na internetu: <https://www.educatus.cz/video-11/>

D-Komunikace: <https://www.educatus.cz/video-12/>

K instalaci pevných titulků nebylo přistoupeno na základě negativních hlasů ověřovací skupiny žáků, kteří si stěžovali na titulky a zároveň na použití českého znakového jazyka ve výukovém videu s tím, že to odvádí u některých studentů pozornost nebo se nemohou soustředit.

Následuje pracovní sešit se slovníčkem a pro upevnění pojmů a souhrnné opakování

za každou kapitolou formou **pracovního listu**.

V obou variantách pracovního sešitu fungují „prokliky“ na webové stránce, pouze odkazy nejsou barevně vyznačeny. K tomuto kroku jsme přistoupili na základě zkušeností z ověřování, kdy na některé žáky se speciálními vzdělávacími potřebami měly odkazy rozptylující vliv. (Žáci pouze „proklikávali“ na barevné odkazy.) Před zahájením práce se sešity tuto skutečnost žákům prosím sdělte.

Ve variantě A, jde o učební a pracovní materiál, který má, mimo své hlavní poslání – rozvoj kritického myšlení, posílení klíčových znalostí žáků a žákyň v používání IT technologií a minimalizaci rizik také posílit a rozšířit u již získané kompetence užívání českého jazyka u žákyň a žáků se sluchovým postižením na úrovni českého jazyka B1. Další z možností je výtvarné vyjádření k danému tématu včetně použití počítačové grafiky.

[http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4 Pracovni sesit A.pdf](http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_A.pdf)

Ve variantě B jsou text a úkoly opět k dispozici v českém znakovém jazyce, videa se spouští sejmutím QR kódu elektronickým zařízením se čtečkou QR kódů. U pracovního sešitu se slovníčkem a pracovními listy v této variantě záleží pouze na vyučujícím a škole, jakou formu odpovědi si vyberou.

[https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4 Pracovni sesit B.pdf](https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf)

U zcela neslyšících a žáků s těžkým sluchovým postižením používajících ke komunikaci český znakový jazyk je možné, po dohodě školy, pedagoga a žáků, aby mohli odpovídat ve svém preferovaném jazyce.

Nahrávání odpovědí v českém znakovém jazyce je možné, pokud si žák zvolí tuto formu komunikace po dohodě s pedagogem a škola poskytne odpovídající a zabezpečený kanál pro tyto účely a žáci mají možnost použít odpovídající techniku.

Časová dotace na kompletní výchovně vzdělávací program včetně odborných exkurzí je ve variantě A pro intaktní skupinu případně žáky a žákyně se sluchovým postižením a úrovní českého jazyka B1 – 16 hodin. Časovou dotaci lze rozšířit podle možností školy a individuálního pojetí programu pedagogickým pracovníkem. Z realizace a evaluace skupiny A vyplynulo, že dělení jedné vyučovací hodiny v cyklu na 30 a 15 minut vyhovuje při vlastní realizaci programu. Je logické a vychází z potřeb cílové skupiny i pedagogů při vlastní realizaci tohoto programu.

Ve variantě B u zcela neslyšících a žáků s těžkým sluchovým postižením používajících ke komunikaci český znakový jazyk – 20 hodin. Časovou dotaci lze rozšířit podle možností školy a individuálního pojetí programu pedagogickým pracovníkem.

V časové dotaci není započítán čas strávený na cestě na exkurze případně besedy.

K dispozici pro výuku je celý materiál online, podobě je zároveň upraven i k tisku pro ty žáky a žákyně, kteří potřebují mít pracovní materiály v tištěné podobě. Vytvořené výukové materiály lze použít během celé realizace programu, na všech hodinách, při exkurzích, besedách i při tvorbě závěrečné práce.

6 Metodická doporučení a náměty pro práci

Pedagogičtí pracovníci, kteří chtějí program využít ve své praxi, by měli mít potřebné teoretické poznatky týkající se jednotlivých tematických bloků, měli by být schopni pracovat s připravenými studijními materiály, orientovat se v terminologii týkající se komunikací, médií, informačních technologií, základních práv sluchově postižených a neslyšících. Měli by být schopni srozumitelně vysvětlit nové pojmy a danou problematiku. (viz metodika kapitola 2. a 3.). V praktické části je pro úspěšnou realizaci programu nezbytné zajištění spolupráce veřejnoprávních médií, úřadů, knihoven a dalších institucí, podle volby realizující školy.

6.1 Východiska pro realizaci

- žáci mají ve svých pracovních sešitech již vytištěné všechny podstatné zápisy; pro jejich volné myšlenky slouží stránky prázdné,
- pokud je to možné, čas věnujte diskuzi se žáky a žákyněmi k nosným tématům jednotlivých dnů nebo cvičením z praktického života na téma Co mám dělat když? Ve dvojicích či skupinách,
- všechny méně obvyklé a pro některé žáky a žákyně neznámé pojmy jsou vysvětleny ve slovníčku pojmů, který
- je na konci každé kapitoly,
- prostor pro výtvarné vyjádření nutí žáky a žákyně zamyslet se nad probíraným tématem,

6.2 Závěrečná práce

V rámci projektu si žáci a žákyně připraví závěrečnou práci. Záleží na volbě pedagogických pracovníků a žákyň a žáků, kteří se účastní programu. Může jít o práce individuální i kolektivní, například:

- výtvarné (grafické) práce na daná témata
- scénky z běžného života a ukázat například na návštěvě úřadu, lékaře atd. (jak vypadala návštěva před absolvováním výuky a po ní z hlediska uplatnění práva komunikace ve zvoleném jazyce)
- natočí video o problematice na dané téma

Prezentace těchto prací žáků a žákyň či skupinových prací vzniklých v rámci projektu před spolužáky, rodiči je vhodným zakončením celého projektu.

Poznámka z realizace: *S ohledem na specifické vzdělávací potřeby cílové skupiny (studenti se sluchovým postižením zcela neslyšící – a studenti se sluchovým postižením a SVP). Neslyšící často nerozumí běžně psanému textu, naráží na sociální bariéry, což zvyšuje ostych a společenskou izolaci. Ze zkušeností s touto CS jsme zapojili do projektu mentorku. Studentku Střední školy právní – Právní akademie, s. r. o. v Liberci, tedy starší studentku téměř jejich věku, která s účastníky komunikovala s cílem pochopit jejich potřeby, vnímat jejich postoje a snížit jejich ostych.*

6.3 Exkurze, besedy, osobnosti

Na počátku projektu, po představení jeho cílů, zjistěte prosím od žáků a žákyň, které z vámi navržených variant exkurzí je nejvíce zajímavá a u které mají pocit, že obohatí jejich do současné doby teoretické znalosti

o praktické informace a poznatky využitelné v běžném životě. Žáci a žákyně budou mít pocit, že jsou v rámci projektu partnery, mnohdy jejich zájem překvapí a takto zvolené exkurze mají mnohem větší úspěšnost, z hlediska rozvoje kompetencí a zvýšení znalostí a dovedností znalostí.

V případě besed s veřejně známými a činnými osobnostmi, je dobře zjistit, jestli někoho takového osobně neznají, nebo je nenapadá někdo, koho by rádi slyšeli, koho by chtěli poznat.

Náměty pro práci: Zjistěte, zda se některý z žáků/žákyň věnuje médiím a sociálním sítím na úrovni publicistiky (má vlastní blog, spolupracuje s rozhlasem či televizí, píše do regionálních novin, obecního zpravodaje, je ve studentském zastupitelstvu apod.) nebo pomáhá třeba jako dobrovolník v neziskové organizaci věnující se zapojení neslyšících do běžného života, podílí se na pořádání festivalu Jeden svět apod. V případě zájmu navrhněte takové osobnosti, aby o svých zkušenostech v rámci projektu pohovořila, představila svoji práci, podělila se o své zkušenosti.

7 Realizované exkurze a besedy – příklad dobré praxe

7.1 Zkušenosti z realizace

- 1) Beseda s neslyšící redaktorkou MTD (DVTV)
- 2) Exkurze do Knihovny Hradec králové + beseda s nevidomým knihovníkem,
- 3) Exkurze do budovy Českého rozhlasu – regionální pracoviště v Hradci Králové,
- 4) Beseda s youtuberem o odpovědnosti veřejného vystupování na internetu a v médiích,

7.1.1 Beseda s neslyšící moderátorkou MTD (DVTV)

Neslyšící moderátorka MTD, která je zároveň žákyní školy, ve které probíhalo ověřování, měla mezi svými spolužáky během besedy o práci v České televizi velký úspěch. Její vystoupení pomohlo řadě žáků a žákyň uvědomit si, že smyslové postižení není důvodem k tomu, aby se nezapojili aktivně do života v občanské společnosti a stáli stranou s pocitem, že jim nikdo nerozumí. Žákyně a žáky velmi zaujaly zkušenosti spolužačky o rozhovorech se známými osobnostmi, návštěva štábu MTD na filmovém festivalu v Karlových Varech, práce neslyšících ve veřejnoprávních médiích, jak přijímají známé osobnosti neslyšící redaktorku, příprava natáčení, psaní scénářů a jejich úpravy pro neslyšící, úskalí komunikace s filmovým štábem...)

7.1.2 Beseda s nevidomým knihovníkem

Beseda neslyšících a sluchově postižených studentů a nevidomým knihovníkem měla obrovský úspěch. Člověk se smyslovým postižením, který dokáže najít plné uplatnění jak v soukromém, tak profesním životě, a ještě pomáhá při překonávání bariér druhým, byl pro žáky a žákyně pozitivně vnímaným příkladem. Děti nejvíce zajímalo, jaké to orientovat se pouze sluchem a hmatem, ptali se na vnímání hudby, výtvarného umění a na podmínky studia práce nevidomých, na možnosti cestování a zejména na možnosti studia a pracovního uplatnění. Dalším velmi nosným tématem byla „Většinová společnost a lidé se smyslovým postižením – komunikace, postoje, obecně oblíbené omyly.“)

7.1.3 Exkurze do budovy regionálního pracoviště Českého rozhlasu v Hradci Králové

Naopak, pro pracovníky Českého rozhlasu byla návštěva neslyšících a sluchově postižených studentů cennou zkušeností a náhledem do „tichého světa“. Provázející pracovník zkušenosti s neslyšícími měl. Oslovený pan redaktor si neuměl představit, že by natáčel rozhovor s někým, kdo mu nemůže odpovědět přímo na mikrofon a zanechat hlasový záznam a on musí se spolehnout na tlumočnicka do českého znakového jazyka. Některé otázky musel

přeformulovat, protože český znakový jazyk některé výrazy nezná. Také zkušenost s odezírající žákyní, kdy musel zpomalit mluvené slovo a stát ve správném světle, aby mohla odezírat a reagovat na jeho podněty byla pro pana redaktora nová a tato exkurze obohatila o nové poznatky obě skupiny, jak žáky a žákyně tak pracovníky rozhlasu. Výsledkem návštěvy byla přislíbená spolupráce mezi regionální redakcí Českého rozhlasu a školou při osvětě mezi veřejností, ale pandemie zatím tuto spolupráci neumožňuje rozvinout.

7.1.4 Beseda s influencerem

Nejprve se influencer představil, vysvětlil, proč se rozhodl veřejně vystupovat, představil nosná témata své práce, následovaly ukázky vlastní práce na webech a sociálních. Během ukázek se studenti ptali na postupy natáčení, získávání a ověřování informací a také na rizik, která veřejné vystupování nese. Žáci a žákyně hovořili také o svých možnostech zapojení do veřejného života a o komunikačních bariérách, která jim jejich smyslové postižení přináší.

7.2 Náměty na exkurze a besedy získané v průběhu ověřování od žáků a žákyň

Téma Média

- návštěva zákulisí zpravodajství České televize
- návštěva krajského úřadu + beseda s tiskovým mluvčím/tiskovou mluvčí, o práci s médii,
- předávání informací, přístupu této instituce ke komunikaci s neslyšícími a sluchově postiženými

Téma Desatero bezpečnosti na internetu

- setkání s policistou/policistkou z týmu, který vyšetřuje kyberšikanu
- doplněno o praktické ukázky: „Co mám dělat, když...“.
- beseda s adiktologem/adiktoložkou na téma internetové závislosti a léčba,
- ukázky práce adiktologů a v této souvislosti rozhovor s člověkem vyléčeným ze závislosti na moderních technologiích

Téma Komunikace

- návštěva Senátu Parlamentu ČR
- beseda se senátorem/senátorkou na téma komunikace s neslyšícími, práva neslyšících a většinová společnost
- setkání se zástupci nestátních neziskových organizací zabývajících se prací se sluchově

postiženými a neslyšícími

- setkání s mediálně známou smyslově postiženou osobností – sportovci, herci, známá osobnost příslušného města, kde se daná škola nachází (žáci a žákyně navrhovali neslyšícího archiváře, nevidomou houslistku, neslyšící výtvarnici a další)

7.2.1 Inspirace pro vytvoření programu

- ruční poznámky z výuky předmětů Základy společenských věd a Psychologie (podle RVP) sepsané žáky 10. a 11. třídy Waldorfské základní a střední školy, p. o. v Semilech
- osobní zkušenosti a požadavky neslyšících žáků a žáků se sluchovým postižením 1. – 2. ročníků maturitních oborů Vyšší odborné školy, Střední školy, Základní školy a Mateřská školy Štefánikova, v Hradci Králové
- požadavky pedagogů zapojených škol
- osobní zkušenosti kolektivu autorů a autorek v práci s cílovou skupinou

8 Časová dotace

8.1 Časová dotace varianty A

Společné učení – 16 vyučovacích hodin (podle možností školy lze rozšířit)

Vzhledem ke zkušenostem z realizace a kladnému ohlasu mezi žáky i pedagogických pracovníků bylo přistoupeno k nezvyklému rozdělení jedné vyučovací hodiny na dvě části v časové dotaci teoretická část tématu "A "Nová a stará média 30 minut a 15 minut je přidáno na praktickou část exkurze.

8.1.1 Teoretická část

- A. Nová a stará média – 2 hodiny + 30 minut
- B. Knihovna, místo nejen digitálního bezpečí – 1 hodina
- C. Desatero bezpečného pohybu na internetu – 3 hodiny
- D. Komunikace – 2 hodiny

8.1.2 Praktická část

- Návštěva média (televize, rozhlas) – 1 hodina + 15 minut
- Návštěva knihovny – 1 hodina
- Beseda s veřejně činnou osobou – 2 hodiny
- Tvorba vlastního materiálu (grafika, koláž, kresba) – 1 hodina
- Prezentace vlastní tvorby s komentářem – 2 hodiny

8.2 Časová dotace varianty B

Časová dotace varianty B – děti s těžkým sluchovým postižením, neslyšící, uživatelé českého znakového jazyka – 20 běžných vyučovacích hodin (45 minut) rozdělených s ohledem na potřeby cílové skupiny (odezírající, uživatelé českého znakového jazyka apod.) do bloků po 15 minutách (podle možností realizující školy a zájmů žáků lze rozsah hodin rozšířit a přestávky upravit podle zvyklostí dané školy a potřeb cílové skupiny).

V praxi jsme realizovali 15 minut výuku a krátkou přestávku s ohledem na speciální vzdělávací potřeby žáků po uplynutí 45 minut následovala klasická přestávka dle zvyklostí realizující školy.

8.2.1 Teoretická část

- A. Nová a stará média – 3 hodiny + 15 minut
- B. Knihovna, místo nejen digitálního bezpečí – 1 hodina
- C. Desatero bezpečného pohybu na internetu – 3 hodiny
- D. Komunikace – 3 hodiny + 30 minut

8.2.2 Praktická část

- Návštěva média (televize, rozhlas) – 2 hodiny
- Návštěva knihovny – 2 hodiny
- Beseda/besedy – 2 hodiny
- Tvorba vlastního materiálu (grafika, koláž, kresba) – 1 hodina
- Prezentace vlastní tvorby s komentářem – 2 hodiny

9 Vlastní realizace

Celý program, včetně všech výstupů, je určen pro prezenční výuku. Je možné použít jej samostatně nebo jednotlivá témata zařadit do výuky v rámci předmětů: Český jazyk a literatura, Základy společenských věd, Člověk a jeho svět, Informační technologie, Mediální výchova apod. Program může být také zařazen do povinně volitelných předmětů nebo volnočasových vzdělávacích aktivit a to pro výuku 1. (podle RVP možné i u 2. ročníků) středních škol, SŠ pro žáky se sluchovým postižením neslyšící – žáci a žákyně 1. – 2. ročníku maturitních oborů. (Případně lze zařadit program do učiva závěrečného ročníku základní školy.)

Exkurze a besedy jsou velmi variabilní a záleží na možnostech daného regionu a zájmu žákyň a žáků o danou problematiku. Viz Metodika pro pedagogy kapitola 7.

9.1 Materiálně technické zabezpečení výuky

Při teoretické výuce jsou používány počítače nebo tablety, případně jiná elektronická komunikační zařízení uzpůsobená specifickým vzdělávacím potřebám žáků a žákyň, dataprojektor, bílá tabule (whiteboard), popisovače, tabule a křídly. Nahrávací zařízení, telefony/fotoaparáty pro pořízení fotografií. Nutný je přístup k internetu. Při exkurzích je po dohodě k dispozici materiální a technické zázemí příslušných pracovišť.

V případě skupiny B je nezbytná je přítomnost tlumočníka/tlumočniců do ČZJ a přepisovatelky. Podle zvoleného způsobu komunikace žákyň a žáků. Dle zvoleného způsobu realizace závěrečné práce (grafika, divadelní scénka) vhodné materiály dle zaměření práce.

9.2 Klíčové kompetence, které program rozvíjí

Žáci a žákyně během programu budou rozvíjet klíčové kompetence v oblasti komunikace, práce s informacemi, jejich aktivní ověřování, zpracování, výběru relevantních zdrojů, odlišení ověřených faktů – fake news od skutečností.

Kompetence k učení

- všestranný osobnostní rozvoj včetně pocitové sebereflexe
- podpora aktivního zapojování cílové skupiny během výuky

Kompetence k řešení problémů

- rozvoj kritického myšlení

Kompetence komunikativní

- bezpečné využívání nových médií
- práce s více zdrojovým získáváním a ověřováním informací
- bezpečná práce na internetu
- porozumění právu na komunikaci ve zvolené formě
- schopnost bezpečně a tvořivě využívat média

Kompetence sociální a personální

- zvýšení schopnosti empatie
- rozvoj porozumění mezi světem intaktních osob a světem sluchově postižených a neslyšících
- prevence vzniku závislostí
- rozvoj kreativity a vytváření vlastních obsahů (hravost)

Kompetence občanská

- schopnost veřejně vystoupit a obhájit svoji práci
- schopnost osvojit si kritický přístup k mediálním obsahům
- získání rovného přístupu formacím

10 Doporučené postupy pro realizaci výchovně vzdělávacího programu

Společné pomůcky pro teoretickou výuku:

- počítače nebo tablety, případně jiná elektronická komunikační zařízení uzpůsobená specifickým vzdělávacím potřebám žáků a žákyň,
- data projektor, bílá tabule (whiteboard), popisovače, tabule a křídly.
- nahrávací zařízení, telefony/fotoaparáty pro pořízení fotografií.
- přístupk internetu
- psací potřeby

Podle potřeb cílové skupiny :

Pracovní sešit se slovníčkem a pracovními listy varianta A

[https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4 Pracovni sesit A.pdf](https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_A.pdf)

Pracovní sešit se slovníčkem a pracovními listy varianta B

[https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4 Pracovni sesit B.pdf](https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf)

Při praktické výuce poskytne zázemí, na základě dohody pedagogického pracovníka a příslušné instituce, dané pracoviště.

10.1 Tematický blok A – Nová a stará média – varianta A

1. vyučovací hodina:

15 minut – seznámení s projektem a jeho obsahem. Co je cílem projektu. Jak se dá pracovat s pracovním sešitem,

[https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4 Pracovni sesit A.pdf](https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_A.pdf)

záleží na způsobu práce zvolený pedagogem, vysvětlení tlumočnických titulků u videí (viz kapitola 7 s navržením témat exkurzí a jejich možnostmi) doporučuji nechat téma otevřené a vrátit se k němu ještě další vyučovací hodinu.

20 minut – diskuse na téma: Co jsou to média, jaká používáte? Kde získáváte informace? Lze

realizovat například formou ankety, kdy jeden z žáků či žákyň vyzve své spolužáky, aby mu odpovídali jako novináři či redaktorce ve veřejné anketě, odpovědi lze nahrát na záznamové zařízení (mobilní telefon) Další otázku pokládá jiný žák či žákyně.

Příklad

Odpovězte bleskově a maximálně pět slovy na otázky:

Co jsou média?

Jak získáváte informace? Odpovídejte pouze ano/ne.

Čtete noviny a časopisy?

Posloucháte rozhlas nebo sledujete raději televizi?

Je knihovna vaším oblíbeným místem pro získávání informací?

Žáci a žákyně si vyzkouší jaké to je odpovídat stručně a rychle na položenou otázku, vybraní si vyzkouší, jaké to je, ptát se na konkrétní věci. Položit stručnou otázku, najít stručnou odpověď. Výsledné odpovědi lze zaznamenat v rámci práce se statistikou i písemně, do elektronického grafu nebo tabulky a zhodnotit, jaká média žáci znají, která používají a které vůbec.

Náš výsledek: *U ověřovací skupiny žáků a žákyň bylo zjištěno, že vůbec nepoužívají denní tisk v tištěné podobě, informace získávají z internetu a televize. Časopisy používají pouze výjimečně a do knihovny chodí pouze žáci a žákyně, kteří jsou intaktní.*

10 minut – seznámení s úkolem vytvořit závěrečnou práci, která bude vyústěním vyučování; bude to buď grafika, video, prezentace, zvukový záznam (jako v rozhlasu), tady zcela záleží na tom, jakou formu si žáci a vyučující zvolí. Vítána je jakákoliv kreativní činnost, která se týká témat, na které se projekt zaměřuje a která se věnuje rozšíření klíčových kompetencí a zpracování získaných teoretických poznatků jinou formou.

Metodické doporučení k závěrečné práci

Žáci mohou pracovat samostatně, pokud zvolí větší projekt (video), i v malých skupinkách, ale tak, aby se každý zapojil; seznamte je s tím, že na svou práci budou mít v rámci vyučování časovou dotaci 1 hodinu, ale je dobře začít uvažovat o námětu a zvolna na tom daném tématu pracovat i ve svém volném čase, v rámci přípravy.

2. vyučovací hodina:

Pomůcky – úkol č. 2 a č. 10, tabulky (čtvrtky s letopočty), obrázky médií nebo tabulky s nápisy – hliněné tabulky, pergamen, předchůdce papíru, nástěnné malby, papyrus, televize,

rozhlas, noviny...

10 minut – úvodní video projekce na téma Média s komentářem pedagoga

<https://www.educatus.cz/video-05/>

10 minut – výklad na téma historie médií, vzdělání, knihtisk a jeho význam prokládaný otázkami na žáky. Tato část slouží k upevnění základních znalostí (otázky lze čerpat z pracovního sešitu celé kapitoly A.

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_A.pdf

(podle uvážení pedagoga)

Informace je možno načerpat zde: <https://slideplayer.cz/slide/2868489/>

5 minut – práce motivovaná pracovním sešitem – hraná časová přímka historie médií – ve dvojicích žáci si vezmou letopočty a postaví se do řady v rámci časové přímky, druhý z dvojice si podle letopočtu svého spolužáka vybere médium a postaví se k sobě, zbytek třídy hodnotí, zda je to správně či nikoliv, u intaktních žáků doporučuji – spojit s úkolem č. 10 i o nová média. Pracovní sešit, část A, str:9

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_A.pdf

5 minut – výklad na téma funkce médií (ptáme se studentů, jakou podle nich média mohou mít funkci, inspiraci pro pedagoga lze čerpat například zde: <https://coggle.it/diagram/WQGqCeUX6gABgk11/t/m%C3%A9dia-vymezen%C3%AD%C2-funkce%C2-ot%C3%A1zky>

Je možné pracovat s pracovním sešitem str.: 5,6,7.

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_A.pdf

10 minut – diskuze na téma, jak média ovlivňují tebe a tvé okolí – *je zajímavé poslechnout si názory žáků a žákyň na vliv médií a jejich představy o tom, jak veřejné vystupování na internetu může ovlivnit chování a jednání sledovatelů ale i soukromý a pracovní život influencera.*

5 minut – závěrečné shrnutí, zadání domácí práce z prac. sešitu, část A- dle uvážení pedagoga.

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_A.pdf

3. vyučovací hodina: dělená hodina s praktickou částí – návštěva média (televize, rozhlas atd.

5 minut – shrnutí formou diskuse se žáky a žákyňmi na téma stará a nová média, masmédia

10 minut – výkladová část (například s prezentací nebo na příkladech z praxe)

na téma závislosti, závislost na elektronických komunikacích, počítačích, hrách, telefonech; nastínění tématu léčba závislosti, pracovní sešit – část A, str. 15 a následující.

<https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4 Pracovni sesit A.pdf>

15 minut – diskuse se žáky a žákyněmi na téma závislosti a jejich léčba; příklady z praxe, pojem adiktologie. *Základní informace k této problematice lze získat například zde:*

<https://psycholog-jihlava.cz/co-je-adiktologie>

<https://www.asociaceadiktologu.cz/profese-adiktologa/>

prostor pro vlastní či přenesené zkušenosti žáků

Nám se osvědčil pro tyto diskuse tzv. komunitní kruh – posezení v kruhu, pedagog si sedne se svými žáky, k tématu se postupně vyjádří všichni žáci, podle svého uvážení. Diskusi začíná a končí vyučující. Dáváme kolovat předmět (míček, křídou). Mluví ten, kdo drží předmět, ostatní naslouchají. Závěrečné slovo má opět pedagog. Při sezení v kruhu žáci ztrácí ostych, jsou si v danou chvíli v podstatě rovni s učitelem, neboť sedí s nimi v kruhu a dodržuje stejná pravidla jako oni, žáci a žákyně mají pocit větší sounáležitosti, lépe se jim hovoří o problémech.

Následuje přesun na exkurzi (není započítán do časové dotace).

4. vyučovací hodina: Exkurze – časová dotace pro variantu A je 60 minut

Exkurze v regionální redakci veřejnoprávních médií (rozhlas, televize – podle možností nebo na besedu s redaktorem televize, tiskovým mluvčím Krajského úřadu) – podle toho je uzpůsoben obsah exkurze.

Příklad dobré praxe – Český rozhlas – regionální redakce

Žáci a žákyně se seznámí se zákulisím tvorby zpravodajství, systémem ověřování informací u veřejnoprávních médií, pohlédnou si některá pracoviště, seznámí se s prací redaktorů a redaktorek, s archivem nebo radiotékou a možnostmi zpřístupnění archivovaných materiálů pro budoucí studium, mohou získat informace o tom, jak napsat tiskovou zprávu, co se s ní stane po té, co dorazí do příslušné redakce, mohou se podívat, jak se v přímém přenosu natáčí a vysílá rozhlasová či televizní reportáž (záleží na zvoleném médiu a dohodě pedagoga s pracovníkem příslušného média).

10.2 Tematický blok A – Nová a stará média – varianta B

Časové rozložení – v praxi jsme realizovali celou teoretickou část všech tematických bloků

takto: 15 minut výuka a krátká přestávka s ohledem na odezírající žáky a uživatele ČZJ. Po uplynutí 45 minut následovala klasická přestávka dle zvyklostí realizující školy. Po celou dobu teoretické výuky jsme používali pracovní materiály vytvořené k výuce.

1. vyučovací hodina:

15 minut – představení celého programu (představení mentora/mentorky – pokud se pedagog rozhodne v rámci výuky mentora využít), počátek tématu historie médií

<https://www.educatus.cz/video-09/>

15 minut – prezentace výukového videa s vysvětlením jednotlivých pojmů

– tady je možné pojmy vysvětlit i za pomoci slovníčku v pracovních materiálech , část A Nová a stará média , str : 4-16.

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf

15 minut – práce s pracovním sešitem – plnění úkolu č. 2 – časová osa, řazení starých médií formou hry hraná časová přímka historie médií – ve dvojicích žáci si vezmou letopočty a postaví se do řady v rámci časové přímky, druhý z dvojice si podle letopočtu svého spolužáky vybere médium a postaví se k sobě, zbytek třídy hodnotí, zda je to správně či nikoliv – ujasnění pojmu „knihtisk“

Neslyšící žáci nevěděli, co je knihtisk a nedokázali si představit, jak funguje. K ujasnění pojmu jsme použili tento zdroj: <http://hugonacestach.info/reportaz/916>

2. vyučovací hodina:

15 minut – Funkce médií – diskuse se žáky na téma, jak nás média ovlivňují, jaké mají funkce; práce s pracovním sešitem a slovníčkem; výklad některých pojmů je časově náročný a je potřeba aby žáci pochopili význam používaných slov

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf

15 minut – Jaká používáte média? Lze realizovat například formou ankety, kdy jeden z žáků či žákyň vyzve své spolužáky, aby mu odpovídali jako novináři či redaktorce ve veřejné anketě, odpovědi lze nahrát na záznamové zařízení (mobilní telefon). Další otázku pokládá jiný žák či žákyně. Tato část je náročná pro tlumočnický do ČZJ.

Žáci a žákyně si vyzkouší odpovídat stručně a rychle na položenou otázku. Vyzkouší si, jaké to je, ptát se na konkrétní věci. Položit stručnou otázku, najít stručnou odpověď. Toto je pro žáky a žákyně se sluchovým postižením nebo neslyšící často zcela nová zkušenost.

Je samozřejmé, že uživatelé ČZJ odpovídají v tomto jazyce a ostatním jsou tlumočeny a naopak.

Výsledné odpovědi zaznamená mentor/mentorka nebo pedagogický pracovník v rámci práce se statistikou i písemně, do elektronického grafu nebo tabulky. V závěrečném hodnocení tématu Nová a stará média se k odpovědím žáků vrátí a jejich porovnáním si jak žáci, tak pedagogický pracovník ujasní, jak absolvování programu ovlivnilo odpovědi absolventů.

Náš příklad z praxe:

Odpovězte bleskově na otázky:

Co jsou média?

Jak získáváte informace? Odpovídejte pouze ANO/NE Čtete noviny a časopisy?

Využíváte spíše televizi nebo internetové programy?

Vyhovuje vašim potřebám rychlost titulků u televizního zpravodajství?

15 minut – studijní skupina zhodnotí, jaká média žáci znají, která používají a která vůbec, diskuse k tématu. **Naše zkušenost:** *U ověřovací skupiny žáků a žákyň bylo zjištěno, že vůbec nepoužívají denní tisk v tištěné podobě, informace získávají z internetu, televize, v souvislosti se současnou situací čerpají aktuální informace nejvíce z instagramového profilu Dominika Feriho (@choco_afro, pokud mohou chodit do školy, tak z nástěnek ve škole a od vyučujících. U titulků ve zpravodajství České televize si všichni stěžovali na přílišnou rychlost těchto titulků, nestíhají je přečíst.*

3. vyučovací hodina:

15 minut – nastínění tématu závislostí, následně doporučujeme diskusi se žáky na toto téma:

Může vzniknout závislost na nových médiích? Znáš někoho závislého?

Jak si myslíš, že se závislost projevuje?

Doporučený je postup podle bodů v pracovním sešitě. -část A, str: 10-12.

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf

2 x 15 minut – závislosti a jejich léčby vysvětlení pojmu NETOLISMUS, NETOLIK, VIRTUÁLNÍ DROGY, NOMOFobie – ADIKTOLOGIE – za pomoci pracovního sešitu a slovníčku, část A, str:15

Základní informace k této problematice lze získat například zde:

<https://psycholog-jihlava.cz/co-je-adiktologie>

<https://www.asociaceadiktologu.cz/profese-adiktologa/>

Amatérské video o netolismu a způsobech jeho léčby; má titulky pro osoby se sluchovým

postižením

https://www.youtube.com/watch?v=Cf_AjTxVBXA

Prožitková aktivita:

Je možné předvést některé pojmy formou pantomimy. Pedagog si vybere žáka, zadá mu ztvárnit například:

- pojem fantomové vibrace – žák předvede, jak si myslí, že fantomové vibrace vypadají (vibrující kapsa apod., ostatní hádají, co jejich spolužák předvádí)
- pojem nomofobie – žák předvede závislost na mobilním telefonu – neustálé hledání, hledění do telefonu

Příklad z praxe:

Žák a žákyně nám předvedli v hrané scéně schůzku. Jejich spolužáci měli poznat, co je správně a špatně. V prvním případě se pozdravili, šli do kavárny a komunikovali spolu. Ve druhém případě se pozdravili, šli do kavárny, kde chlapec vyndal z kapsy mobilní telefon a napsal dívce, která s ním seděla

u stolu, zda by nešla do kina. Jejich spolužáci rozebírali v řízené diskusi, jak by se v takové situaci zachovali, co by poradili chlapci, a co dívka.

4. vyučovací hodina: dělená s tematickou částí Komunikace

5 minut – zpětná reflexe na probírané téma

5 minut – zadání závěrečné práce celého projektu – Studenti vyberte si téma – média, knihovny, bezpečnost na internetu, komunikace. Uvažujte, jakou formou pojmete závěrečnou práci, příště se k tomuto tématu vrátíme.

5 minut – organizační příprava na odbornou exkurzi

Poznámka z realizace:

Mnohdy nás překvapily až extrémní případy závislosti na elektronice, které znají děti ze svého okolí. Pozitivně hodnotíme to, že právě závislosti si následně vybrala naše cílová skupina, jako námět části závěrečných prací. Dobře je potřeba vysvětlit pojem nomofobie – děti ho často zaměňovaly za strach z nefunkčnosti mobilního telefonu při krizové situaci, potřebě zavolat hasiče, záchrannou službu, zatelefonovat o pomoc.

Časová osa – časová přímka může být pro zcela neslyšící problém. I s tím jsme se setkali. Je třeba vysvětlit, případně opsat v českém znakovém jazyce, že se jedná o záznam času

pro naši lepší orientaci. U žáků či žákyň s SVP bylo třeba vysvětlit pojem na záznamu času jejich vlastního života v rámci individuální práce s asistentem. V momentě, kdy je to žákovi vysvětleno, zlepšil se jeho schopnost časových posloupností a umístění jednotlivých událostí v čase.

V případě nových médií, závislosti a jejich léčby jsme zjistili, že neslyšící žáci a žákyně neznají význam řadu pojmů, které běžně používá intaktní většina. Znájí slovo, ale chybí jim „zapojení“ slova do kontextu a souvislosti v běžné hovorové mluvě.

5. + 6. vyučovací hodina: Exkurze – časová dotace pro variantu B je 90 minut

Exkurze v regionální redakci veřejnoprávních médií (rozhlas, televize – podle možností nebo na besedu s redaktorem televize, tiskovým mluvčím Krajského úřadu) – podle toho je uzpůsoben obsah exkurze.

Metodický pokyn: Časová dotace na exkurzi s ohledem na překlady do ČZJ jsou 2 běžné vyučovací hodiny. Pracovníky příslušného média je třeba připravit na návštěvu neslyšících a sluchově postižených, zvolit oblast příslušného média, která žáky a žákyně zajímá, v předstihu se domluvit s tlumočníkem do českého znakového jazyka.

Příklad dobré praxe: Český rozhlas Hradec Králové viz kapitola 7.1.3

Ze zpětných reflexí vyplynulo, že studenty nenapadlo hledat informace o běžném dění a ke svému studiu na webových stránkách Českého rozhlasu, nevěděli nic o archivech veřejnoprávních médií a práci s těmito daty.

10.3 Tematický blok B – Knihovna jako místo nejen digitálního bezpečí – varianta A

Cílem hodiny a následné exkurze je seznámit žáky s knihovnami, jako s místy, kde se nejen půjčují knihy, ale jako místo, kde mohou získat řadu ověřených materiálů pro studiu i volný čas, a to bez ohledu na smyslové postižení, ukázat možnosti vzdělávání a přístupu k informacím potřebných ve studiu, připravěna budoucí povolání i volnočasových aktivit.

Pro potřeby pedagoga je možné použít vzorovou prezentaci, která je k dispozici na webu:

<http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.6-A-Media-opakovani.pptx>

Výklad pojmů i práce jsou udělány podle pracovního sešitu, část B kapitola 2

<https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4 Pracovni sesit A.pdf>

pro prezentaci pojmů znakovníka doporučujeme obrazově promítnout materiál zde:

<https://www.znakokniha.cz/>

Pojem hybridní kniha je zpracován zde:

<https://www2.teiresias.muni.cz/hybridbook/app/index.php>

v rámci výuky je možné pracovat i s touto aplikací.

5.vyučovací hodina:

5 minut – zpětná reflexe na exkurzi, prostor pro dotazy žáků

5 minut – otevření nového tématu – Knihovna, jako místo nejen digitálního bezpečí – formou dotazů či ankety zjistit, jaké jsou osobní zkušenosti žáků a žákyň s knihovnami – znalosti prostředí, využívání služeb atd.

10 minut – video prezentace na téma Knihovna, jako místo nejen digitálního bezpečí

<https://www.educatus.cz/video-06/>

5 minut – ukotvení nových pojmů za pomoci prezentace. Vysvětlení pojmu znakovníka, hybridní kniha, upřesnění pojmu samizdat a samizdatová literatura

15 minut – kolektivní skupinová práce s pracovním sešitem a slovníčkem,

<https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4 Pracovni sesit A.pdf>

Studenti se rozdělí na skupiny a každá si vyplní část pracovního sešitu v rámci skupinové práce, vzájemně si porovnávají výsledky apod. Pedagog je zde jako průvodce, který usměrňuje a koordinuje práci.

5 minut – příprava na exkurzi do knihovny

6. vyučovací hodina – Exkurze do knihovny (městské, krajské, univerzitní ...)

Časová dotace pro variantu A je 45 minut – v případě možností realizující školy a zájmu žáků, je možno exkurzi prodloužit či opakovat.

Žáci a žákyně si připraví dotazy na pracovníky knihovny, vlastní exkurze představí služby knihoven, nabídky knihovního fondu, audioknih, e-knih, dálkový přístup ke knihovním fondům, čtenářské konto, online služby dále podle studijního zaměření žáků, ověřování informací, řešerše k seminárním pracím apod. možnost propojení knihoven – e-knihy, online katalog knih zdarma, meziknihovní výpůjční služba včetně mezinárodní služby, informační služby – relevantní ověření informací, datové služby, reprografické služby, místo pro studium, veřejný internet atd.

10.4 Tematický blok č. 2 – Knihovna jako místo nejen digitálního bezpečí – varianta B

Na základě dotazů jsme zjistili, že řada neslyšících žákyň a žáků nepoužívá služby knihoven. Většinou jako důvod uvádí obavy z komunikační bariéry mezi uživateli českého znakového jazyka a pracovníky knihoven. Řada adolescentů také neví, jak jim může knihovna pomoci při studiu a přípravě na budoucí povolání vzhledem k jejich smyslovému postižení. Proto jsme zvolili opačnou variantu. Nejprve jsme navštívili knihovnu a poté získané poznatky ucelili za pomoci prezentace a následně při práci s výukový materiálem.

7 a 8. vyučovací hodina: Exkurze do knihovny – časová dotace pro variantu B je 90 minut

V případě možností realizující školy a zájmu žáků, je možno exkurzi prodloužit či opakovat. Při prezentaci služeb knihovny se její pracovníci zaměří na nabídku knih filmů a dalších materiálů určených pro sluchově postižené a neslyšící, vysvětlí konkrétní možnosti vzájemné komunikace na daném pracovišti, upřesní a po dohodě předvede systém dálkového přístupu ke knihovním fondům, nabídku online služeb podle studijního zaměření žáků, upřesní volnočasové aktivity dané knihovny – přestávky jsou řazeny podle dohody či zvyklostí školy a potřeb žáků.

9. vyučovací hodina

5 minut – zpětná reflex na návštěvu knihovny – čas na besedu, postřehy žáků,

10 minut – práce s první částí powerpointové prezentace – připomínka pojmu stará média a shrnutí ex-kurze do knihovny. Vzorové prezentace jsou k dispozici zde

<http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.6-B-Knihovna.pptx>

15 minut – práce s výukovým videem

<https://www.educatus.cz/video-10/>

a powerpointovou prezentací na téma knihovny

10 minut – kolektivní práce s úkoly v pracovním sešitě kapitola B Knihovna...

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf

5 minut – připomenutí témat závěrečné práce

Při našem ověřování žáky velmi zaujala informace o přístupnosti starých tisků v Národní knihovně doplněná o aktuální informace zpřístupnění části materiálů online. Velkou pozornost vyvolala také informace o překladu Bible do českého znakového jazyka a problematika znakových knih

<https://www.znakokniha.cz/>

a hybridních knih

<https://www2.teiresias.muni.cz/hybridbook/app/index.php>

10.5 Tematický blok C – Desatero bezpečnosti na internetu – varianta A

Žáci mají obecně představu, tom, že o bezpečném chování na internetu vědí hodně. Často se domnívají, že vědí víc než přednášející a jsou připraveni na všechny alternativy a nebezpečí, která kyberprostor přináší. Proto je úvod věnován řízenému průzkumu a diskusi. Vycházíme tak z přirozené potřeby žáků v tomto věku, předvést, že vědí více než spolužáci.

7. vyučovací hodina:

5 minut – zpětná reflexe návštěvy knihovny – čas na besedu, postřehy žáků,

5 minut – řízený průzkum téma internet a jeho nebezpečí a rizika; zadání zní: Napište své desatero bezpečnosti na internetu.

15 minut – reflexe a diskuse (*doporučujeme posezení v kruhu, pedagog si sedne se svými žáky, k tématu se postupně vyjádří všichni žáci, každý zmíní dva až tři nejdůležitější body desatera podle svého uvážení. Diskusi začíná a končí vyučující. Dá kolovat předmět (míček, křídlo) – mluví ten, kdo drží předmět a ostatní naslouchají. Závěrečné slovo má opět pedagog. Zapsané desatero si žáci vloží do pracovního sešitu a budou s ním pracovat následující hodinu...*)

15 minut – výukové video na téma Desatero bezpečnosti na internetu s komentářem

pedagogického pracovníka k jednotlivým bodům

<https://www.educatus.cz/video-07/>

10 minut – práce s pracovní sešitem, str: 34 a následující

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_A.pdf

případně prezentací ...

<http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.6-C-Desatero-bezpecnosti-na-internetu-uvod.pdf>

pojem digitální stopa – zde je důležitý úkol č. 6 v pracovní sešitě – žáci mají za úkol vyhledat svou digitální stopu, vytvořit screenshot obrazovky a nalepit si snímek (či uložit v digitální podobě) a za tři měsíce si svou digitální stopu zjistit znovu a oba záznamy porovnat v rámci sebereflexe.

8. vyučovací hodina:

Desatero bezpečného chování na internetu

Může být například rozdělena mezi práci s prezentací:

<http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.6-C-Desatero-bezpecnosti-na-internetu-zasady.pdf>

Tato hodina má za pomoci výkladu pedagoga upevnit základní pojmy a zásady bezpečného chování a reakci žáků na jednotlivé body „desatera“. Vše probíhá podle výukového materiálu a kapitole C v pracovním sešitě, str 38

http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_A.pdf

Časové rozvržení zde záleží opravdu pouze na pedagogovi a zájmu skupiny daná témata.

Pro lepší orientaci pedagoga v tématice bodu 10 – SSL certifikát doporučujeme hledat informace například zde:

<https://www.master.cz/blog/co-jsou-ssl-certifikaty-a-ssl-protokoly-jak-funguji-vysvetleni-navod/>

Alternativní možnost

35 minut – posezení v učebně je sestaveno do půlkruhu – pedagog představí v jednotlivých bodech prezentace body desatera bezpečnosti, a žáci si vezmou k ruce své zápisy, porovnávají si je s desaterem pedagoga

10 minut – řízená diskuse, opět pedagog zahájí dotazem, kdo měl, i svými slovy, všech deset bodů bezpečného chování na internetu shodných s výukovým materiálem. Dá kolovat předmět (míček, křidu). Mluví ten, kdo drží předmět, a ostatní naslouchají. Závěrečné slovo má opět pedagog.

9. vyučovací hodina:

5 minut – zpětná reflexe předchozí hodiny

5 minut – závěrečná práce – monitoring – volba tématu a způsob práce (grafika, video, hrané scény)

5 minut – dotazníkové šetření na téma kyberšikana

Lze realizovat například formou ankety, kdy jeden z žáků či žákyň vyzve své spolužáky, aby mu odpovídali jako novináři či redaktorce ve veřejné anketě. Odpovědi lze nahrát na záznamové zařízení (mobilní telefon, nebo zapsat, aby v případě zájmu žáků bylo na konci výuky možné porovnat odpovědi před probráním tématu a po ukončení výuky). Další otázku pokládá jiný žák či žákyně. Základní podmínkou průzkumu je odpovídat pouze ano x ne.

Námětové otázky:

Víš, co je kyberšikana?

Znáš někoho, kdo je nebo byl obětí kyberšikany? Znáš nějakého agresora, ať virtuálně nebo osobně?

Víš, jak se chovat v případě, že se někdo z tvého okolí nebo ty osobně staneš obětí kyberšikany? Víš, jaké činnosti se mohou skrývat za pojmem kyberšikana?

25 minut – výkladovo-diskusní část hodiny kombinované i s prožitkovou aktivitou na toto závažné téma aplikovaná formou prezentace druhů kyberšikany, u každého druhu je vhodné uvést příklad.

V praxi jsme vysvětlili pojem a požádali náhodně vybranou dvojici žáků o bleskové sehrání situace odpovídající druhu kyberšikany.

Příklad pojem happy slapping:

Byli vybráni čtyři žáci. Jeden z nich představoval oběť šikany, další agresory. Dva agresori „napadli“ oběť a třetí to „natačel“. Následně agresori umístili video na sociální síť, na profil oběti a rozeslali video společným známým. Ostatní měli říci i zapsat, co mají dělat, když něco takového zpozorují, jak se chovat a žáci odpovídali i na otázku co uděláš, když

se ti toto stane? Inspirací mohou být třeba tyto příklady:

<https://bezpecnasit.webnode.cz/news/projevy-kybersikany-s-priklady/>

5 minut – příprava na besedu či diskusi – žáci jsou seznámeni s osobností, která je navštíví, a dostanou za úkol připravit si dotazy týkající se konkrétního tématu besedy

10–11. Vyučovací hodina: časová dotace pro variantu A je 90 minut Beseda/besedy podle možností dané školy a zájmu cílové skupiny (viz kapitola 7).

Žáci si upevní znalosti související s tématem besedy, dozví se řadu praktických poznatků z vybrané oblasti, mohou si dělat poznámky pro závěrečnou práci. Pedagog hosta či hosty uvede a požádá ho, aby stručně představil svoji práci. Poté je čas na dotazy a postřehy žáků a žákyň.

10.6 Tematický blok C – Desatero bezpečnosti na internetu – varianta B

Zvolené téma je velmi široké. Při praktickém ověřování jsme zjistili, že žáci a žákyně často nemají ucelené povědomí o základních bezpečnostních pravidlech pohybu v kybernetickém prostoru. Rozdíly ve znalostech jsou obrovské. Vycházeli jsme tedy z potřeby tyto znalosti v základu doplnit a ucelit, vysvětlit základní pojmy a věnovat se rizikům, která využívání a pohyb v kyberprostoru přináší včetně sociálně patologických jevů, jako jsou různé druhy kyberšikany.

11. vyučovací hodina:

5 minut – reflexe předchozí hodiny, čas na dotazy žáků, které vyvstaly po předchozí hodině

10 minut – úvodní slovo k bezpečnosti na internetu – Pedagogický pracovník nebo mentor/mentorka formou řízených dotazů zjistí, jaké znalosti mají žákyně a žáci ve studijní skupině v této oblasti.

2 x 15 minut – práce s výukovým videem s komentářem pedagoga

<https://www.educatus.cz/video-11/>

Zkušenost z realizace: Vyučující se předem dobře seznámil s obsahem výukového videa, nové pojmy vysvětloval pomocí prezentací, slovníčku a ve spolupráci s tlumočnický ČZJ nové výrazy, str 27-40 v pracovním sešitě, část C – desatero bezpečnosti na internetu.

<https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4 Pracovni sesit B.pdf>

12. Vyučovací hodina:

10 minut – práce s powerpointovou prezentací 1 na téma bezpečnost na internetu, digitální stopa a nastínění pojmu šikana kyberšikana

<http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.6-C-Desatero-bezpecnosti-na-internetu-uvod.pdf>

5 minut – práce s pracovním sešitem a úkoly.str: 28 a následující.

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf

5 minut – vyhledávání digitální stopy žáků, záznam digitální stopy do pracovního sešitu

5 minut – ukázka smazání digitální stopy pedagogem, reflexe žáků na téma digitální stopa

15 minut – práce s powerpointovou prezentací 2 na téma Desatero bezpečnost na internetu, vyučující doplní každý bod praktickým příkladem

<http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.6-C-Desatero-bezpecnosti-na-internetu-zasady.pdf>

13. vyučovací hodina:

Prožitková aktivita spojená s výkladovou částí. Cílem hodiny je, aby si žáci a žákyně osvojili pojmy, upevnili si své znalosti a uměli si představit, co za konkrétními pojmy skrývá, a jak se v dané situaci zachovat. Záměrně neuvádíme časový plán. Tato hodina je cílená pro téma Kyberšikana. Z naší zkušenosti vyplynulo, že žáci a žákyně měli o toto téma velký zájem, a proto jsme jim nechali prostor pro volnou diskusi, scénky a prožitek. Během hodiny pedagog nejprve znovu připomene pojem šikana a kyberšikana. U každého z bodů kyberšikany vysvětlí za pomoci slovníčku, co přesně pojem znamená. Pracovní sešit B, část C, str:34 a násl.

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf

Následně vybraní žáci a žákyně předvedou v krátké scénce příslušný druh kyberšikany. Inspiraci pro výuku a námětové scénky je možno čerpat například zde:

<https://bezpecnasit.webnode.cz/news/projevy-kybersikany-s-priklady/>

Náš postřeh z realizace: V tomto bloku se ukázala jako nezbytná a nepostradatelná mentorka. Osobní nebo i přenesené zkušenosti, týkající se nějakého druhu kyberšikany, se kterými by se žáci a žákyně obtížně svěřovali pedagogickým pracovníkům, svěřili v rámci velmi neformálního hovoru (za pomoci tlumočnicků do ČZJ) právě mentorce. Mnozí z nich netušili, jaká pravidla platí pro zveřejňování fotografií a dalších věcí na Facebooku a dalších sociálních sítích. Pokud jde o choulostivé téma šikany a kyberšikany, překvapilo nás, že

většina žáků se setkala v životě s nějakým druhem kyberšikany, nejčastěji s hoaxy, kterými jsou zaplavovány sociální sítě. Několik žáků mělo přenesenou zkušenost i s kyberstalkingem. Velmi je zaujal výklad o SSL certifikátu. Žáci byli vesměs překvapení svou digitální stopou.

14. -15. vyučovací hodina: časová dotace pro variantu B je 90 minut

Beseda/besedy – podle možností dané školy a zájmu cílové skupiny (viz kapitola 7)

Žáci si upevní znalosti související s tématem besedy, dozví se řadu praktických poznatků z vybrané oblasti. Pedagog hosta či hosty uvede a požádá ho, aby stručně představil svoji práci. Poté je čas na dotazy a postřehy žáků a žákyň. Žáci a žákyně si předem připraví otázky na hosta/hosty, nezbytná je domluva hosta/hostů s tlumočnickou českého znakového jazyka.

Naše zkušenost z realizace v kapitole 7, ukázky realizovaných exkurzí a besed – příklad dobré praxe.

10.7 Tematický blok D – Komunikace, Varianta A

Práva neslyšících a osob se sluchovým postižením na komunikaci zvoleným způsobem

Cílem kapitoly je umožnit žákům a žákyním pochopení komunikace a přenosu informací mezi světem intaktním a neslyšícím s důrazem na komunikační práva neslyšících a sluchově postižených doplněné o praktické ukázky z běžného života.

12. vyučovací hodina:

5 minut – zpětná reflexe na téma minulé hodiny a besedy

5 minut – výkladová část, zahájení a vysvětlení pojmu komunikace

10 minut – výukové video D „Komunikace“ je k dispozici na webu:

<https://www.educatus.cz/video-08/>

s komentářem pedagoga – co je komunikace, komunikace mezi živočichy, komunikace mezi lidmi (námetový text je v pracovním sešitě, jako inspiraci je možno použít např.:

<https://epochaplus.cz/zahada-reci-zvirat-5-nejpodivnejsich-zpusobu-zvireci-komunikace/>)

Zejména v současném světě je důležité připomenout žákům a žákyním, že i přes masové rozšíření nejrůznějších komunikačních technologií a počítačové techniky, je přímá komunikace mezi lidmi nezastupitelná.

10 minut – práce s pracovním sešitem a slovníčkem, část D – dělení komunikace, str:48 a následující, úkol č. 3 a č. 4 v pracovním sešitě.

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_A.pdf

5 minut – komunikace neslyšících a osob se sluchovým postižením, volná diskuse na téma komunikace a neslyšící.

13. vyučovací hodina:

10 minut – práce s pracovním sešitem, část D - téma komunikační práva neslyšících, str: 51

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_A.pdf

– zpracování úkolu č. 6

15 minut – úloha tlumočníka, tlumočení do znakového jazyka, videoukázka například z webu <https://www.tichezpravy.cz>

Výuková prezentace o práci tlumočnicků je k dispozici zde:

<http://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.6-D-Komunikace-predstaveni-prace-tlumocniku-cjz.pdf>

15 minut – prožitková aktivita – jak komunikuje neslyšící (*žáci si mohou přinést na hodinu ucpávky „špunty“ do uší*)

Zadání může znít například takto:

Zkus si zacpat uši, (použít špunty do uší), nemluvit a snaž se domluvit s některým ze svých spolužáků u lékaře, na úřadě. Zkus reálně ztvárnit, jak se zachová například oční lékař, když mu přijde do ordinace neslyšící nebo úředník na magistrátu či obecním úřadě.

Rozeberte si, co je špatně. Lékař ani úředník si nevědí rady, zkoušejí psát na papír, ale zcela neslyšící nemusí porozumět psanému textu.

Řešení: Lékař či úředník použije tlumočení do znakového jazyka a vyhledání tlumočnických služeb online <https://www.tichalinka.cz/druhy-sluzeb-olt>.

Neslyšící má u sebe kartičku s upozorněním na jiné komunikační potřeby, symbolem přeškrtnutého ucha (značící osoby se sluchovým postižením) a vypsáním problémů.

5 minut – závěrečné shrnutí tématu Komunikace připomínka závěrečné práce

10.8 Tematický blok č. 4 – Komunikace, práva neslyšících

a komunikace zvoleným způsobem – varianta B

16. vyučovací hodina:

10 minut – reflexe na téma bezpečnost na internetu

5 minut – závěrečná práce – připomenutí témat, návrhy postupů – podle výběru žáků a žákyň

15 minut – vysvětlení pojmu „komunikace“ a druhy komunikace z pohledu intaktní většiny – může probíhat i formou otázek a odpovědí nejen jako výkladová hodina, doporučujeme použití slovníčku v pracovním sešitě, kapitola D. str:41 a následující

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf

Vzhledem k intaktní společnosti, ve které se sluchově postižení a neslyšící budou pohybovat, je důležité ujasnit si pojmy ohledně komunikace. Při ověřování jsme narazili na obrovské rozdíly mezi jednotlivými žáky a žákyněmi a sjednocovací vysvětlovací část hodiny se nám po našich zkušenostech jeví jako nezbytná.

10 minut – práce s výukovým videem na téma Komunikace s komentářem pedagoga, osvětlení nových pojmů, video je k dispozici zde:

<https://www.educatus.cz/video-12/>

5 minut – osvětlení nových pojmů, práce s pracovním sešitem a slovníčkem – část D

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf

17. vyučovací hodina

15 minut – komunikace neslyšících – volná diskuse

Námětové otázky:

Jaký komunikační systém používáte?(Kapitola D - Komunikace, úkol č. 4 v pracovním sešitě)
https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf

Jak reagují lidé, když zjistí, že jste neslyšící? Setkali jste se někdy s problémy ohledně komunikace? Používáte či využíváte služeb a pomoci neziskových organizací?

Odpovědi doporučujeme zapisovat.

15 minut – Situace z běžného života neslyšících, nejčastější problémy v tvém životě?

Žáci a žákyně předvádějí své zkušenosti ze svého běžného života, z míst, kde narazili na komunikační bariéry a sami navrhuji, jak to vyřešit. Cílem je naučit žáky a žákyně co nejefektivněji řešit běžné životní situace.

Náš příklad:

Žák potřeboval navštívit zubní pohotovost. V situaci, kdy ho nesnesitelně bolel, zub si s sebou vzal pouze kartičku pojištěnce a občanský průkaz. V ordinaci naznačoval: „Jsem neslyšící, potřebuji ošetření.“ a sestřička udělala zcela neprofesionálně „Eh?“. Situaci zachránil spolupacient, který shodou náhod měl doma neslyšícího příbuzného a uměl základy znakového jazyka. Sestřičce i lékaři tedy tlumočil. Z náhodného setkání v čekárně pohotovosti se vyvinulo přátelství. Dotyčný žák, si po této zkušenosti přidal do základních dokladů kartičku s popisem, jsem neslyšící, potřebuji lékařské ošetření a adresou na internetový překladač.

Žákyně nám předvedli situaci u kadeřníka, kdy si na základě spontánního nápadu chtěly nechat obarvit vlasy a paní kadeřnice vůbec nevěděla, jak se zachovat, když její zákaznice pouze znakuje. V jiném kadeřnictví paní kadeřnice bez váhání použila tlumočnických služeb za pomoci Tiché linky a dívkám vysvětlila, že bez objednání to nejde, ale objednala je na jiný termín, domluvila si s nimi barvu atd.

15 minut – reflexe, upevnění nových pojmů získaných během výuky, práce se slovníčkem a pracovním sešitem,

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf

závěrečné opakování (vycházíme z potřeb žáků a žákyň na vysvětlení nejasných pojmů)

Opora v zákoně – dělená hodina (4. hodina) s tematickým celkem Nová a stará média

Sami žáci a žákyně měli v době našeho ověřování velmi malé povědomí o právech na komunikaci ve zvolené formě. Z našeho výzkumu vyplynulo, že se většina lidí snaží komunikační bariéru překonat tím, že píše na papír nebo do mobilu, co je potřeba. Někteří neslyšící nemohou a neumějí komunikovat touto formou, proto byla zařazena i výkladová část v délce 30 minut na téma Práva neslyšících a této problematice je věnována i část kapitoly

Komunikace v pracovním sešitě str: 47 a následující .

https://www.educatus.cz/wp-content/uploads/2021/04/10.4_Pracovni_sesit_B.pdf

Na výslovné přání žáků, kteří nerozuměli vypsanému zákonu na nejrůznějších rozhodnutích, třeba z České správy sociálního zabezpečení, bylo připojeno: Víte, že? Jak správně přečíst zákon. Prosím věnujte mu při výkladu pozornost.

2 x 15 minut (viz Metodika, příloha 2)

10.9 Zpracování závěrečné práce – varianta A i B – časová dotace 45 minut

Varianta A – 14. vyučovací hodina

Varianta B – 18. vyučovací hodina

Žáci a žákyně si během programu připravují závěrečnou práci. Na hodinu si přinesou své materiály, videozáznam rozpracovanou grafiku, navržené kresby pomůcky apod. Cílem této vyučovací hodiny je zkonzultovat již připravený materiál, vytvoření či dokončení závěrečné práce a příprava na závěrečnou prezentaci. Pedagogický pracovník je zde v úloze poradce či vedoucího práce.

11 Prezentace závěrečných prací žáků – časová dotace 90 minut

Varianta A – 15. + 16. vyučovací hodina

Varianta B – 19. + 20. vyučovací hodina

Cílem dvouhodiny je uzavření celého programu. Pedagog s pomocí žáků stručně seznámí hosty s obsahem programu. Následně žáci a žákyně představí své práce vytvořené v rámci samostatné práce, prezentují je před svými spolužáky (rodiči, žáky jiných ročníků) a vysvětlí, co je vedlo k vytvoření této práce, případně jak postupovali, odpoví na otázky týkající se vytvořené práce. Doporučujeme dát dětem jednu otázku ke zpracování předem a ke druhé vyzvat přihlížející publikum.

Žáci si vyzkouší prezentaci vlastní práce na veřejnosti, obhájí vlastní zpracování tématu, vysvětlí svůj názor, odpoví na otázku, kterou dopředu znají a následně musí operativně vyřešit odpověď na otázku z publika. To jim ukáže, jak zdatní jsou v komunikaci a jak jsou schopni rychle reagovat a odpovědět při vystoupení na veřejnosti.

V závěrečné diskusi by pak měli žáci a žákyně říci, co jim program dal, co nového se dozvěděli o sobě a svých komunikačních schopnostech, jak se naučili pracovat s relevantními zdroji informací, zda a jak se jim podařilo pochopit odlišnosti v komunikaci intaktních a neslyšících a sluchově postižených apod.

I v této diskusi je pedagogický pracovník vnímán jako původce, který má za úkol diskusi sledovat, případně pokládat otázky k tématu a nechat žáky a jejich publikum diskutovat k danému tématu.

Výtvary žáků je následně možné použít k prezentaci v prostorách školy. Následně mohou sloužit, jako obecnévýchodisko pro další realizaci tohoto programu v následujících letech.

Metodická poznámka – i v této diskusi je pedagogický pracovník průvodcem, který má za úkol diskusi sledovat, případně položit otázku k tématu a nechat žáky a jejich publikum diskutovat k danému tématu.

12 Okruhy námětových otázek

Závislosti na počítačích, počítačových hrách, používání telefonu či jiných elektronických zařízení

Příklad: Znáte někoho, kdo je závislý na hraní počítačových her? Víte, kam by se měl obrátit on anebo jeho rodina? Pomohl by vám adiktolog? Znáte nějakou organizaci, která se zabývá pomocí lidem se závislostí na nových médiích a elektronických zařízeních?

Knihovny a jejich služby

Příklady: Využíváte mezivýpůjční služby knihoven? Víte, která knihovna vám může poskytnout pomoc v případě psaní seminární, nebo později diplomové práce a jak?

Bezpečnost na internetu, šikana, kyberšikana

Víte, jak zabezpečit svůj počítač? Na co si musíte dát pozor při placení přes internet? Co nikdy nesmíte sdělovat nikomu přes jakoukoliv sociální síť, jaká data? Znáte nějakou oběť šikany nebo kyberšikany? Jak byste mohli takovému člověku pomoci vy sami? Jak byste se zachovali v případě, že byste se stali obětí některéz forem kyberšikany?

Zcela samostatný tématem je v současné době český dokumentární film V síti (autoři Vít Klusák a Barbora Chalupová), který poskytuje řadu námětů.

Inspiraci je možno čerpat zde:

<https://www.avast.com/cz/besafeonline/blog/film-v-siti-vse-o-detske-verzi-pro-skoly>

Komunikace, práva neslyšících

Příklady otázek: Už víš, jak se chovat, pokud se setkáte s někým, kdo komunikuje v českém znakovém jazyce? Víš, kam se obrátit v případě, že potřebuješ tlumočení do českého znakového jazyka? Jak jsou zajištěna práva neslyšících a sluchově postižených v komunikaci s úřady?

U skupiny využívající variantu B je předpokládán menší počet účastníků výuky, tedy časová rezerva pro překlady do českého znakového jazyka není v tomto případě započítána. Rozložení závěrečné dvouhodinové výuky je individuální. Je možné rozdělit stejnoměrně čas jednu hodinu věnovat prezentacím, jednu závěrečné diskusi. Tady skutečně záleží na individuálních podmínkách každé studijní skupiny. Žáci a žákyně představí své práce vytvořené v rámci samostatné práce, prezentují je před svými spolužáky (rodiči, žáky jiných ročníků) a vysvětlí, co je vedlo k vytvoření této práce, případně jak postupovali, odpoví na otázky týkající se vytvořené práce. Doporučujeme jednu otázku dát napřed dětem ke zpracování a ke druhé vyzvat přihlížející publikum. V případě, že pracujete s uživateli českého znakového jazyka, je nezbytné, aby žáci své prezentace předvedli tlumočnickům, dopředu jim odevzdali zpracované materiály i odpovědi na otázky. Při vlastní prezentaci je pak třeba připočítat čas na překlad do českého znakového jazyka.

Závěr

Výchovně vzdělávací program „*Média a informační bezpečnost pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami (neslyšící, osoby se sluchovým postižením)*“ si kladl za cíl rozvinout klíčové kompetence intaktních, sluchově postižených a neslyšících žáků a žákyň prvních (případně druhých) ročníků středních škol v oblasti práce s informacemi, jejich aktivní ověřování, zpracování, rozvoj kritického myšlení, všestranný rozvoj (včetně pocitové sebereflexe), rozvoj kreativity a vytváření vlastních obsahů (hravost) s velkým důrazem na podporu aktivního zapojování cílové skupiny do rozhodovacích procesů při tvorbě výukových materiálů.

Navrhované postupy vznikly na základě zpětné vazby skupiny, kde jsou nejen studenti nedoslýchaví a neslyšící /Neslyšící i s CI/, ale také s kombinovaným postižením (ADHD, Aspergerův syndrom). Metodika je zčásti ovlivněna waldorfskou pedagogikou, školami samotnými a s ohledem na speciální potřeby cílové skupiny. Při tvorbě metodiky jsme se maximálně snažili zpřístupnit problematiku vzdělávání intaktní většiny a sluchově postižených v rámci společného učení a vzdělávání neslyšících. V rámci teoretické části jsme věnovali specifikaci cílové skupiny našeho programu, včetně doporučení vycházejících z praxe tlumočnicků českého znakového jazyka. V kapitole 5 jsou pak popsány vlastní praktické realizace proložené našimi poznatky a zkušenostmi z ověřování programu.

Vznikly tyto výukové materiály:

Výuková videa

Pracovní sešity s pracovními listy, doplněné o slovníček důležitých pojmů

Metodika pro pedagogy

Témata materiálů:

A - Nová a stará média

B - Knihovna (místo nejen digitálního bezpečí)

C - Desatero bezpečnosti na internetu

D - Komunikace

Výsledný materiál si klade za úkol dodat žákům všeobecný přehled a rozšířit základní témata výuky. V zásadě jde také o propojování formálního a neformálního vzdělávání, rozvoj

kritického myšlení – vícezdrojový sběr informací.

Materiál je adaptován na úroveň dětí, u kterých se předpokládá, že budou schopny nejnižší míry porozumění.

Záleží na individuálních potřebách žáků a žákyň, používaných podpůrných prostředcích a pedagogovi, jakou formu odpovědi zvolí, bude-li používat v materiálech navrhované výtvarné pojetí, písemnou komunikaci, nebo např. nahrání odpovědi v českém znakovém jazyce na komunikační kanál dané školy či studijní skupiny. Dětem dává postavení výukového materiálu možnost vyjádřit se vlastní grafickou či výtvarnou tvorbou. S ohledem na využití kombinace starých a nových médií např. přepis rozhlasu online, bezpečná knihovna, jakožto nositele ověřených informací je to určitá prevence proti mediální manipulaci. Navíc časově oddělené úkoly umožňují žákům a žákyním sebehodnotící odstup. V pracovním sešitě je prostor pro individuální pojetí problematiky. Neslyšící si nemohou zapisovat poznámky – zde je prostor pro vlastní kreativitu, není to v rozporu s moderními technickými prostředky, jen podpora rozvoje vlastní kreativity a sebereflexe.

Je na každém pedagogovi, zda zvolí pro výuku v rámci RVP celý blok, anebo jednotlivá témata přiřadí k běžným předmětům jako je Český jazyk a literatura, nebo Informační technologie či blok Základy společenských věd. Časová dotace na všechno včetně výtvarného vyjádření a odborných exkurzí je maximálně 20 hodin.

Každé z témat je možné dále rozpracovat ve spolupráci se speciálními pedagogy, pracovníky médií, knihoven apod. a rozvést do zcela samostatných výukových bloků. Stejně jako odborné exkurze a besedy lze rozšířit podle témat. Zde se otvírá pole působnosti dalším odborníkům. Důležité je, aby žáci sami poznali, jak skutečně vypadá práce s informacemi, jaký je rozdíl mezi ověřenou a neověřenou informací, manipulativní vliv sociálních sítí, rozdíl mezi konstruktivní kritikou a šikanováním apod. To se dle našeho názoru v rámci ověřování výše uvedeného výukového materiálu podařilo.

Literatura a doporučené zdroje

ADÁMKOVÁ, Petra a Olga ČELIŠOVÁ. Komunikace v českém jazyce pro střední školy. Brno: Didaktis, c2013-c2014. ISBN 978-80-7358-229-6.

Bible bez hranic. 2020. [online]. Dostupné z: <http://www.biblebezhranic.cz/index.php/o-projektu>

Brueggemann, Brenda Jo, 2009. Deaf subjects: Between Identities and Places . New York and London: NYU Press. 203 s. ISBN 13: 978-0-8147-9966-6. [online]. [cit. 25.11.2020]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?isbn=0814799671>

Communication Bill of Rights. 2020. [online]. [cit. 24.11.2020]. Dostupné z: <https://www.asha.org/njc/communication-bill-of-rights/>

Evropská charta pro regionální a minoritní jazyky. [online]. [cit. 22.7.2015]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/dokumenty/mezinarodni-dokumenty/charta_cz_1.pdf

Erikson, Erik H., 2015. Devět věků člověka. 1. vydání. Praha: Portál. 152 s. ISBN 978-80-262-0786-3
Flusser, Vilém, 2005. Jazyk a skutečnost. 1. vydání. Praha: Triáda. 200 s. ISBN 80-86138-54-2.

Hanák Petr, Michalík Jan a kol., 2011. Speciálně pedagogické centrum. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 131 stran.

Hybridní kniha. 2020. [online]. Dostupné z: <https://www.teiresias.muni.cz/cz/veda-a-vyzkum/vyvojove-aktivity/hybridni-kniha>

Janoušek, Jaromír, 2007. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 176 s. ISBN 978-80-247-1594-0

MACUROVÁ, Alena a Radka ZBOŘILOVÁ. Jazyky v komunikaci neslyšících: český znakový jazyk a češti-na. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3412-8.

Sociologie jazyka. In: Wikipedia: 2015 [online]. [cit.13.7.2015]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Sociologie_jazyka

PARKAN, František. Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví: metodická příručka. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, katedra dějin a didaktiky dějepisu, 2008. ISBN 978-80-7290-287-3.

Potměšil Miloň, 2012. Metodika práce se žákem se sluchovým postižením. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 136 str. ISBN 978-80-244-3310-3.

Procházková Romana., Koubová Monika., Bezrouková Martina. Proč screening sluchu novorozenců někde nefunguje. [online]. [cit.27.12.2020]. Dostupné z: <https://www.idetskysluch.cz>

Průřezové téma Mediální výchova. 2016 [online]. [cit. 5.12.2020]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10913>

Šarounová Jana a kol., 2014. Metody alternativní a augmentativní komunikace. 1. vydání. Praha: Portál 152 str. ISBN 978-80-262-0716-0

Úmluva o právech osob s postižením. [online]. [cit. 20.11.2020]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/umluva-osn-o-pravech-osob-se-zdravotnim-postizenim>

Všeobecná deklarace lidských práv. [online]. [cit. 20.11.2020]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/file/3156327/Vseobecna_deklarace_lidskych_prav.pdf

Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., vyhlášky č. 103/2014 Sb., vyhlášky č. 197/2016 Sb. a vyhlášky č. 248/2019Sb., a vyhlášky č. 607/2020 Sb. [online]. [cit. 28.12.2020]. Dostupné z: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=39042>

Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob (Z. 155/1998 Sb.) ve znění Z. 384/2008.[online]. [cit. 25.11.2020]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/sb138-08-pdf.aspx>

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. [online]. [cit. 15.12.2020]. Dostupné z https://ppropo.mpsv.cz/zakon_108_2006

Zákon č. 561/2004 Sb. školský zákon. [online]. [cit. 15.12.2020]. Dostupné z <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon>

Znakokniha. 2020. [online]. [cit. 25.11.2020]. Dostupné z: <http://www.znakokniha.cz/>

Přílohy

Příloha 1 – Slovníček odborných pojmů

Augmentativní a alternativní komunikace (AAK) – „je nabídkou a šancí především pro ty, kteří nemohou dostatečně komunikovat mluvenou řečí.“ (*Šarounová str. 9*) Využití AAK může být dočasné nebo trvalé a je určeno pro širokou skupinu osob různého věku: od dětí přes dospělé po seniory „s těžkými komunikačními poruchami na podkladě různých diagnóz, nejčastěji dětské mozkové obrny, poruchy autistického spektra, mentální postižení, kombinované postižení, cévní mozkové příhody, progresivních neurologických onemocnění, úrazů mozku atd.“ (*Šarounová str. 12-13*)

Aurálně-orální komunikace – Orální metody vycházejí z bohatého smyslového zážitku. Na tento smyslový prožitek navazuje slovo, ve kterém je nová hláska. Osoby se sluchovým postižením nové slovo odezírají, vyslovují, píšou. Pořadí slov se určuje na základě artikulační dovednosti. Hláska se vyvozuje i izolovaně. Nové slovo se rozkládá na hlásky. Důraz se klade na sluchovou výchovu, využití technických prostředků (elektroakustické a substituční přístroje). Jedním z nejdůležitějších předpokladů je jednotný komunikační kód mezi učitelem a žákem. Zásadou je volba jednotného jazyka. Orální řeč má vysoký koeficient sociálního začlenění, ale nelze uplatňovat požadavek jejího zvládnutí celoplošně.

Bezjazyčí – stav, kdy nedostatečné jazykové kompetence způsobují sociální a kognitivní nedostatečnost

– neslyšící děti slyšících rodičů (90 % neslyšících dětí se rodí slyšícím rodičům): nedostatečné kompetence v oblasti interpersonální komunikace, nízká úroveň kognitivně akademických jazykových dovedností (potřebné pro abstraktní a kritické myšlení, rozhodování a propojování věcí do kontextu).

Bilingvální/bikulturní – osoba, která plynule používá dva jazyky a dovede se přizpůsobit dvěma kulturním prostředím. Pro neslyšící osobu to znamená schopnost komunikace znakovým jazykem i českým jazykem a z hlediska kulturního je schopna se orientovat v kultuře neslyšících i slyšících.

Bilingvální komunikace – cílem této metody není vytvoření mluvené řeči jako prostředku ke vzdělávání a socializaci, ale cílem je rozvinout jazyk a myšlení nezávisle na kvalitách mluvené řeči. Při bilingvální komunikaci dochází k přenosu informací ve znakovém jazyce

neslyšících a v orálním národním jazyce. Jazyky se nepoužívají simultánně. Neslyšící učitel používá znakový jazyk, socializační a integrační funkci zajišťuje slyšící učitel vyučující národním jazykem s důrazem na využití jeho psané podoby.

Česky znakový jazyk – vizuálně-gestický, prostorově realizovaný jazyk, jehož výrazovými prostředky jsou pohyb, pozice rukou a těla doplněné výrazem obličeje. Má ucelený gramatický systém a syntax zcela odlišný od českého jazyka. Český znakový jazyk je považován neslyšící komunitou za přirozený jazyk neslyšících osob.

Funkční slyšení – charakteristika využitelnosti zbytků sluchu v takovém případě, kdy sluchově postižená osoba využívá ke slyšení a porozumění mluvené řeči sluchadlo.

Gesto – označením pro pohyb ruky nebo těla sloužící k vyjádření nějaké myšlenky. Gesta zahrnují například ukazování na předmět nebo osobu, o kterých se hovoří, kývání hlavou nebo mávání na pozdrav. Gesta mohou být použita samostatně nebo jako součást komunikace jinými výrazovými prostředky.

Hybridní kniha – multimediální dokument, který slouží čtenářům – nejčastěji studentům – kteří mají speciální vzdělávací potřeby. Kniha nabízí text v češtině a někdy v angličtině, video v českém znakovém jazyce a audionahrávku textu pro osoby se zrakovým postižením. Byla vytvořena v roce 2002 na Masarykově Univerzitě v Brně.

Individuální vzdělávací plán – nárys speciálně pedagogické péče doplněné dalšími službami určené dětem/dospělým klientům v rozmezí 3–21 let. Plán je sestaven týmem, tvořeným rodiči/zákonnými zástupci/pečovateli, pedagogy, terapeuty, sociálním pracovníkem a dalšími odborníky, kteří se podílejí na rozvoji dítěte/klienta.

Plán obsahuje speciální cíle, předměty, úpravy vzhledem k běžnému výchovnému plánu, denní program, systém pomáhajících profesí, formy a míru jejich zapojení, potřebné úpravy prostředí vzhledem k charakteru postižení. Z hlediska úředního zpracování je individuální plán často považován za jeden z důležitých dokumentů.

Inkluze – význam inkluzivního vzdělávání se posunul od pouhé formy integrace sluchově postižených dětí a dospělých do prostředí, které je určeno primárně dětem a osobám nepostiženým do přeměny kolektivu a naplnění potřeb jednotlivců jako celku. Každý ze skupiny má specifické potřeby ve vzdělávání, tudíž je důležité přistupovat ke všem žákům a studentům individuálně a pomocí podpůrných opatření vyrovnávat rozdíly.

Jazyk – sdílený kód užívaný skupinou osob, ve kterém je přesně určen význam slov a daná pravidla, podle kterých jsou slova kombinována a použita tak, aby mohla sloužit k předání informace. Jazyk může být vyjádřeno slovy, znaky nebo písmem.

Receptivní funkce – vztahuje se ke schopnosti porozumět informaci sdělované adresátovi a expresivní funkce pak k předávání informací od mluvčího k adresátům.

Kochleární implantát – technická elektronická pomůcka – sluchová neuroprotéza – umožňující v přesně vymezených případech sluchového postižení poslech pomoci sluchové náhrady. Externí části jsou mikrofon, řečový procesor a cívka, která je přichycena magnetem k implantátu. Celý systém funguje tak, že mikrofon zachycuje zvuky a předává je procesoru, který je dekoduje. Procesor takto dekodovaný zvuk pomoci cívky vysílá do implantátu. Ten stimuluje sluchový nerv a neslyšící se učí v rámci nezbytné dlouhodobé rehabilitace rozlišovat sluchové vjemy, které jsou mu pomoci implantátu zprostředkovány. Tyto pomůcky se díky technickému pokroku velmi rozvíjí, a proto existují různé druhy kochleárních implantátů a způsoby umístění ve sluchovém ústrojí. Vždy je to pomůcka, která může být poruchová nebo může mít vybitou baterii, a proto je nutné ke studentovi tak přistupovat.

Komunikace – komunikace je základem lidských vztahů a komunikační prostředky jsou základem pro vytvoření lidského společenství. Překážky v nabývání komunikačních schopností mají dalekosáhlé a závažné důsledky. Řeč je také hlavním předpokladem pro fungování komunikačních systémů, jako je telefon, rozhlas, televize, počítačové a multimediální sítě. Komunikace je procesem výměny zpráv a informací všeho druhu. Jedinec sděluje své city, vůli i své myšlenky. Reakce na obdrženou informaci nazýváme

zpětnou vazbou. Oboustranná didaktická informace je základem efektivního vzdělávání. Během vývoje odborné péče o sluchově postižené došlo k vytvoření několika komunikačních systémů.

Komunita neslyšících – označením pro skupinu osob, které spojují stejné zájmy a stejný postoj k otázkám sluchového postižení. Tato komunita je tvořena slyšícími i neslyšícími lidmi. Cíle a postoje jsou ovlivňovány kulturou neslyšících. Významný je zde pozitivní postoj ke sluchovém postižení.

Kultura neslyšících – jako kultura je zpravidla označován systém hodnot, názorů a standardů, které provází myšlení, pocity a chování lidí. Kultura je předávána, vyučována a průběžně se vyvíjí. Mezi nejdůležitější složky kultury neslyšících patří znakový jazyk, normální sociální interakce s ostatními neslyšícími osobami a angažovanost v organizacích neslyšících. Velký význam mají pro kulturu neslyšících také speciální formy umění, jako například pantomima, básně ve znakovém jazyce, vyprávění příběhů neslyšících osob.

Neslyšící – je člověk, který se neslyšící narodil a jeho smyslové postižení bylo diagnostikováno v kojeneckém věku (dnes nejpozději do půl roku). Komunikace neslyšících se odehrává v českém znakovém jazyce (*dále v textu ČZJ*), který je jejich rodným jazykem. Je to plnohodnotný jazyk – jen je vizuální. I ve znakovém jazyce děti žvatlají a dětský znakový jazyk je trochu jiný než u dospělých. Vzhledem k tomu, že většina neslyšících se rodí slyšícím rodičům, jsou tyto neslyšící děti považovány za bilingvní.

Odezírání – možno chápat jako komplexní čtení – informace jsou přijímány zrakem a jejich pochopení se odvozuje od pohybů mluvidel, mimiky obličeje, gestikulace rukou a celkových postojů těla, situačních faktorů a kontextu obsahu mluveného. Schopnost odezírat je přirozená, ale i přesto vyžaduje určité nadání, které je třeba rozvíjet a podporovat. Odezírání však nezaručuje porozumění řeči – z mluvené řeči je viditelných 30–40 % slov, která jsou ještě navíc nezřetelná. Tzn., že k porozumění je třeba dalších schopností a dovedností. Základem je však znalost jazyka oběma účastníky rozhovoru (neslyšící dokáží průměrně odezřít pouze 5 % z toho, co bylo řečeno). Navíc vady výslovnosti jsou dobře viditelné a mohou odezíráni ztížit nebo znemožnit úplně. Základem úspěšného odezíráni je anticipace (latinsky anticipo, -are – pochopit předem). Při čtení přijímáme stoprocentní grafické slovní podněty, při odezíráni je možné vidět asi třetinu hlasového projevu. Podmínky pro úspěšné odezíráni jsou: dosažená úroveň řeči (je nutné neustále rozvíjet slovní zásobu), pozitivní kontakt, zkušenost se sociálními vztahy, dobré osvětlení obličeje mluvící osoby, konverzační vzdálenost 0,5–4 metry, stejná výšková úroveň hlavy mluvícího a odezírajícího, správná artikulace a odpovídající výraz očí s přirozenými gesty.

Pomocné artikulační znaky – používají se jako pomůcky k vnímání a produkci hlásek. Jsou velmi účinnou oporou při fixaci správné artikulace. Pomocný artikulační znak se odvíjí od mechanismu tvoření hlásek, znázorňuje správnou polohu mluvidel a specifiku výdechového proudu. Systém znaků není jednotný.

Progresivní sluchová vada – označení pro průběžně se zhoršující sluchové postižení.

Prstová abeceda (daktylní) – vyjadřuje jednotlivá písmena polohami prstů a z nich sestavuje slova do slov. Existuje mezinárodní forma prstové abecedy, česká jednoruční, česká obouruční prstová abeceda a smíšená forma. Používá se při komunikaci zpravidla v těch případech, kdy je třeba popsat neznámé slovo nebo nové jméno.

Raná péče – označení pro soubor služeb, které jsou nabízeny a poskytovány rodině se (sluchově) postiženým dítětem v období od stanovení diagnózy do tří let věku. V případě, že se jedná o dítě s kombinovaným postižením, může být tato služba poskytována i déle (do sedmi let). Z hlediska formy poskytovaných služeb se jedná nejčastěji o návštěvy v rodinách, kurzy a semináře pro rodiče, konzultace, poskytování podpory a instruktáží, provádění terapií. V současné době je poskytována jako sociální služba.

Rehabilitační a kompenzační pomůcky pro sluchově postižené – jde o pomůcky, které hlavně zlepšují využití sluchadla nebo kochleárního implantátu např. při poslechu hudby nebo přednášejícího ve třídě. Dále jsou to komplexní signalizační systémy pro neslyšící. Je na ně poskytován příspěvek podle Zákona č. 108/2006Sb., o sociálních službách.

Řeč – termín obvykle používaný ve smyslu techniky vyjadřování jazyka pomocí promluvy ve slovech. Řeč je tvořena samohláskami a souhláskami. Jejich specifický zvuk a řazení umožňuje vytváření slov.

Řečové pole – oblast, ve které se vyskytuje z hlediska vyjádřené frekvence a síly zvuku mluvená řeč. Tvar řečového pole je pro různé jazyky tak různý, jak různé jsou fyzikální hodnoty jednotlivých hlásek. Při kompenzaci sluchové ztráty pomocí sluchadla je cílem zesílit vnímaný zvuk do co největší části řečového pole. Tohoto cíle nelze u všech typů sluchových vad dosáhnout, a to je dalším argumentem k diskusi o nutnosti využívání sluchadel ve všech případech u všech sluchově postižených dětí.

Systém simultánní komunikace – tato metoda používá mluvený národní jazyk spolu s nejrůznějšími doplňujícími komunikačními formami, které upřesňují výpověď. Dochází k překladu a převodu mluveného jazyka do znakové řeči neslyšících a obráceně. Simultánními komunikačními formami mohou být český znakový jazyk, prstová abeceda, pomocné artikulační znaky, gesta, mimika, pantomima. Nevýhodou je nejednotnost znakového jazyka a částečná vhodnost pro vzdělávání sluchově postižených dětí.

Sluchadlo je dnes většinou digitální přístroj, jehož základní funkcí je zesílení přicházejícího zvuku do ucha tak, abychom dosáhli ozvučení srovnatelné se zdravým sluchem a nedocházelo tak k zásadnímu snížení

schopnosti porozumět lidské řeči. Dnes se sluchadla nastavují pomocí počítačových programů, které vycházejí z audiogramu, a jako zdroj energie používají zinkovzdušné baterie. Sluchadel existují různé druhy: závěsné nebo vnitroušní, brýlové. Sluchadla využívají kostní nebo vzdušné vedení zvuku. Nejmodernější sluchadla zvládají kompenzovat ztrátu 110 dB a mají různé přídavné funkce pro lepší poslech.

Sluchové postižení – širší termín, který zahrnuje i sociální důsledky vady sluchu včetně řečového defektu.

Sluchový screening – plošně prováděné vyšetření sluchu, které odhalí skupinu dětí, u nichž je třeba případnou sluchovou ztrátu potvrdit nebo vyvrátit dalšími vyšetřeními. S vyšetřeními se začíná před propuštěním z porodnice a diagnóza musí být potvrzena nebo vyvrácena nejlépe do půl roku věku, v nejzazším případě do jednoho roku s ohledem na rozvoj řeči.

Sluchová vada – poškození orgánu a jejich funkce tak, že je snížena kvalita nebo kvantita slyšení.

Totální komunikace – komunikační technika, která v sobě zahrnuje spojení manuálních a manuálně-orálních prostředků dle komunikačních potřeb a vyjadřovacích a přijímacích schopností účastníků komunikace. Ve výchově a vzdělávání dle zásad totální komunikace se uznává právo sluchově postižených na maximální výkon tak, aby bylo dosaženo optimálního pochopení a úplného porozumění během komunikační situace.

Tlumočník – osoba zprostředkující komunikaci mezi osobami, které nepoužívají stejný jazyk, a to překladem z jednoho jazyka do jazyka druhého. Pro osoby s poruchami sluchu máme nejčastěji na mysli překlad z mluvené formy českého jazyka do jazyka znakového. V praxi se lze setkat s tlumočením do znakované češtiny nebo tzv. orálním tlumočením, které spočívá ve vizualizaci mluveného projevu určeného k odezírání.

Ušní tvarovka – individuálně tvarovaná plastová koncová část sluchadla, která musí co nejpresněji kopírovat tvar vnějšího ucha a zvukovodu. Základním požadavkem je těsnost, protože zprostředkovává přenos zesíleného zvuku do ucha. V případě, že netěsní, vzniká akustická zpětná vazba – pískání sluchadla. Řešením není zeslabení výkonu sluchadla, a tím i snížení síly pískání, ale odeslání uživatele na odborné pracoviště za účelem zhotovení nové ušní tvarovky.

Vzdělávací proudy neslyšících – existuje několik metod, jak vzdělávat neslyšící – viz výše. Bilingválně-bikulturní metoda se zdá být nejvhodnější metodou pro neslyšící děti. Přístup vychází z respektování kulturních a jazykových specifik komunity neslyšících. Ve školách pro sluchově postižené narážíme na nízké kompetence učitelů v českém znakovém jazyce. Učitelé nejsou většinou tlumočníci ani rodilí mluvčí. Na školách se často výrazně redukuje učivo – požadavky ve školách pro sluchově postižené se snižují ve srovnání se školami, které navštěvují slyšící žáci. Nedostatek kvalitních výukových materiálů a nedostatek tlumočnicků situaci neusnadňuje, ač se situace za posledních dvacet výrazně zlepšila. Je třeba vytvářet více učebních materiálů, které neredukují obsah, zahrnují informace i v českém znakovém jazyce a využívají moderních technologií, zajišťují standardizované minimální množství kvalitních informací ke studentům.

Zbytek sluchu – označení pro takové sluchové postižení, při kterém je možné diagnostikovat určité množství využitelného sluchu.

Získaná vada sluchu – sluchové postižení, které vzniklo po narození dítěte.

Znakokniha – hybridní kniha, kde se na webovém rozhraní zobrazuje ilustrace, původní text a video v českém znakovém jazyce.

Znakované jazyky sluchově postižených

Český znakový jazyk – „jazykový systém založený na vizuálně-motorické komunikaci pomocí symbolů.“ Jeho gramatika je nezávislá. Mluvnické vztahy se vyjadřují řazením znaků za sebou, ale i nemanuálními komponenty, které užívají hlavně rodilí mluvčí. Existují různé dialekty. Znakový český jazyk je umělý systém, kterým se dorozumívají neslyšící a slyšící. Využívá gramatiku českého jazyka a je současně hlasitě či bezhlasně artikulován. Prstová abeceda se používá pro zpřesnění výrazu. Pojem znaková řeč neslyšících zahrnuje český znakový jazyk a znakovaný český jazyk. Využívá také přirozené mimiky a nonverbální komunikační formy. Řeč je doplněna mluvenou řečí, prstovou abecedou či psanou podobou jazyka.

Gestuno – nadnárodní znakový jazyk, který se používá k tlumočení oficiálních textů. Slovník vydala Britská asociace neslyšících.

Dětský znakový jazyk – zjednodušený a charakteristický menší slovní zásobou. K dosažení vývoje dětského znakového jazyka dochází mezi sedmým a osmým rokem a k rozvoji znakové řeči mezi osmým a devátým rokem.

Znakovaná čeština – komunikační technika, při které se využívá vizualizovaná forma pomoci znaků znakového jazyka pro zviditelnění češtiny. Znaky jsou řazeny dle pravidel platných pro češtinu.

Daktylní abeceda – vyjadřuje jednotlivá písmena polohami prstů a z nich sestavuje slova do slov. Existuje mezinárodní forma prstové abecedy, česká jednoruční, česká obouruční prstová abeceda a smíšená forma.

Příloha 2 – Opora v zákonech

Všeobecná deklarace lidských práv (1948)

čl. 22 a 27

„Každý má právo svobodně se účastnit kulturního života své komunity, těšit se z umění, sdílet a využívat výdobytků technického pokroku“.

Úmluva o právech osob s postižením (2006) čl. 30

„Osoby s postižením mají nárok na rovnoprávnou účast na kulturním životě.“

„Osoby s postižením mají nárok na uznání a podporu jejich specifické kultury a jazykové identity, včetně znakových jazyků a kultury Neslyšících.“

Evropská charta pro regionální a minoritní jazyky, 1992s. 182

„Znakové jazyky by měly být uznány jako projev kulturního bohatství“

Dále viz komunikační a vzdělávací potřeby

ZÁKON č. 423/2008 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob

§ 1

Úvodní ustanovení

Tento zákon upravuje používání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob jako jejich dorozumívacích prostředků.

Neslyšící a hluchoslépe osoby mají právo svobodně si zvolit z komunikačních systémů uvedených v tomto zákoně ten, který odpovídá jejich potřebám. Jejich volba musí být v maximální možné míře respektována tak, aby měly možnost rovnoprávného a účinného zapojení do všech oblastí života společnosti i při uplatňování jejich zákonných práv.

§ 4

Český znakový jazyk

Český znakový jazyk je základním komunikačním systémem těch neslyšících osob v České republice, které jej samy považují za hlavní formu své komunikace.

Český znakový jazyk je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu. Český znakový jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické.

V § 16 odstavec 7 včetně poznámky pod čarou č. 11 a) zní:

„(7) Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou. Dětem, žákům a studentům neslyšícím a hluchoslepým se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob podle jiného právního předpisu^{11a}). Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou číst běžné písmo zrakem, se zajišťuje právo na vzdělávání s použitím Braillova hmatového písma. Dětem, žákům a studentům, kteří se nemohou dorozumívat mluvenou řečí, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím náhradních způsobů dorozumívání.

Zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 384/2008 Sb.“.

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách:

§ 54 Raná péče

Raná péče je terénní služba, popřípadě doplněná ambulantní formou služby, poskytovaná dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené, nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu. Služba je zaměřena na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte s ohledem na jeho specifické potřeby.

Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti:

- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- sociálně terapeutické činnosti,
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Z hlediska formy poskytované sociální služby spadá raná péče mezi tzv. terénní služby, příp. může být doplněna ambulantní formou sociální služby a rehabilitačním pobytem. Obdobnou službu může poskytovat tam, kde raná péče chybí, speciálně pedagogické centrum pro sluchově postižené, ale formu péče nazýváme včasnou intervencí.

Vyhláška MŠMT ke školskému zákonu č. 606/2020 Sb. (která mění Vyhlášku č. 27/2016 a Vyhlášku č. 72/2005 Sb.)

Centrum poskytující služby žákům se sluchovým postižením, jejich zákonným zástupcům,

školám a školským zařízením vzdělávajícím tyto žáky:

- Individuální speciálně pedagogická a psychologická diagnostika u žáků se sluchovým postižením pro účel stanovení podpůrných opatření a v případě potřeby i zpracování návrhů na vzdělávání žáka ve třídě zřízené pro žáky se sluchovým postižením.
- Budování a rozvoj audio-orální komunikace, její složky receptivní, zejména poslechu a odezírání, a složky produktivní.
- Rozvoj českého znakového jazyka a dalších komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob.
- Poskytování informací o možnostech vzdělávání a komunikace osob se sluchovým postižením a jejich životě zákonným zástupcům, popřípadě starším žákům.
- Podpora rodiny v celkovém harmonickém rozvoji dětí, žáků a studentů.
- Pořádání kurzů komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob pro zákonné zástupce, pedagogické i nepedagogické pracovníky škol a školských zařízení.
- Spolupráce s příslušným odborným zdravotnickým zařízením na speciálně pedagogické přípravě žáka na vyšetření, případný zákrok, na využívání kompenzačních pomůcek a participace na následné rehabilitaci.
- Cvičení na posilování nepostižených smyslových funkcí.
- Individuální a skupinové terapie pro zákonné zástupce vedené psychologem.
- Poradensko-terapeutické vedení rodin, krizová terapie, terapie pro neslyšící zákonné zástupce.
- Sluchová výchova, zásady manuální komunikace, rozvoj motoriky dítěte, výstavba orální řeči, alternativních metod čtení, analyticko-syntetická metoda čtení, vedení pojmových deníků, řešení výchovných problémů, nácvik čtení s porozuměním apod.
- Nácvik činností pro vyšetření audiometrem a příprava na audiometrické vyšetření.

Příloha 3 – Pokyny pro efektivnější komunikaci

Pokyny pro efektivnější komunikaci

Vždy se ptejte, jaký způsob komunikace student upřednostňuje: český znakový jazyk, český jazyk s odezíráním nebo psanou formu ČJ, totální komunikaci. Pokud můžete využít online tlumočení nebo simultánní přepis, využijte je.

Vždy upřednostňujte používání speciálních pomůcek. Speciální pomůcky využívají zbytků sluchu a vlastního potenciálu uživatele.

Uživatelé kochleárního implantátu jsou bez funkční pomůcky neslyšící. Komunikace má stejná pravidla jako u sluchově postižených.

Vždy **stůjte** na světle a **čelem** ke sluchově postiženému. Nechoďte při mluvení a nedělejte nečekané pohyby hlavou. Při mluvení nepohybujte rukama před obličejem. Uživatele služby s jednostranným zatížením sluchové funkce posaďte a oslovujte ze strany s nižší sluchovou ztrátou.

Pro rozhovory je nutné klidné místo bez hluku a vedlejších vlivů. Je vhodnější posadit sluchově postiženého zády ke stěně. Vzrušený hovor, konverzace ve skupině znesnadňuje odezírání. Optimální vzdálenost je 1–4 metry.

Upozorněte na začátek hovoru – výrazným oslovením nedoslýchavých, zamáváním ruky v zorném poli neslyšícího. Pokud jde o skupinu neslyšících, zhasnutím a rozsvícením v místnosti (konec přestávky apod.). **Dotýkání je povoleno** – na rukou, předloktí, paži a rameni i u neznámých osob (neklepejte neslyšícím na hlavu a krk). Nereaguje-li neslyšící na váš dotykový signál, je to z jeho strany vědomé odmítnutí rozhovoru.

Neslyšící neznají vykání – ve znakovém jazyce se vykání nepoužívá, tykání není přestupkem proti etiketě – neberte ho osobně jako nezdvořilost nebo nevhodnou familiérnost.

Nekřičte – když křičíte, měníte i způsob své výslovnosti, a to zhoršuje schopnost dobrého odezírání.

Pokud chcete odpověď – **neztrácejte oční kontakt se sluchově postiženou osobou** (neslyšící

nebudou odpovídat, pokud se na ně nebudete dívat).

Mluvte přiměřeně rychle. Nesnažte se nepřírozeně artikulovat, ale mluvte srozumitelně.

Sdělení doplňte přirozenými gesty (jemná rtěnka u žen zvýrazní artikulační pohyby rtů – ženy mají vyšší hlas, a proto jim nedoslýchaví rozumějí hůře, plnovous znesnadňuje odezírání).

Nemluvte se žvýkačkou nebo dokonce s cigaretou v ústech. Sluneční brýle také znesnadňují odezírání.

Frázuje slova – skupiny slov vzájemně souvisejících jsou vodítkem pro rozpoznání smyslu sdělení. Po vyslovení skupiny slov se krátce odmlčte. Nesnažte se slabikovat.

Orientační reflexy, které jsou u slyšících spojeny se sluchem, jsou u neslyšících vázány na zrak – přepínají tedy zrakovou pozornost na všechny vjemy z okolí. Tím se snižuje pozornost při sledování pohybů úst při odezírání. Používejte méně květnatou mluvu a **mluvte jasně**. Nepoužívejte slovní vatu – ubírá energii sluchově postiženým na odezírání důležitých vět. **Při odezírání je možné udržet pozornost bez přestávky nejvýše půl hodiny. U dětí a adolescentů je čas kratší.**

Pokud člověk nerozumí, neopakujte slovo pořád dokola, ale **zkuste věci vyjádřit několika různými způsoby**.

Dalším důležitým prvkem je **neverbální chování**. Je řízeno reflexy a nelze ho obelhat jako pomocí slov – je spolehlivější zárukou pravdivosti. **Nepřetvařujte se!**

Dopředu naznačte téma, o kterém chcete hovořit – zvýšíte tím počet dobře porozuměných slov a oprostíte se ztráty porozumění významu prvních vět (pokud dotyčný bude znát téma, nemusí ho zjišťovat). Změnu předmětu hovoru oznamte předem. Zkušenost s modelovými situacemi také usnadňuje porozumění (pokud známe prostředí, situaci, lidi – můžeme odhadovat, co se bude dít a co kdo řekne a obraz odezíraného slova a slova v mozku se nám spojuje rychleji). Ale to neznamená, že nemůžedojit k omylům.

Pomocí vhodných otázek se přesvědčte, zda Vám uživatel se sluchovou vadou dobře rozuměl (jetěžké přiznat, že nerozumím) – nechejte si zopakovat, **co rozuměl** – neptejte se, zda rozuměl (jednodušší je blufovat a přikývnout, že rozumím).

Je mnoho slov, která v odezírání vypadají stejně (oběd – objet, mít – mýt, být – bít, dub – dup, hruška, tužka, hučka) – **používejte tedy známá slovní spojení**. Slova klíčová a vícevýznamová můžete napsat na papírek nebo je možné vytvořit kartičky se slovy nebo obrázky ve formě piktogramů. Ideálním prostředkem ke komunikaci je (u neslyšících a ohluchlých) zvládnutí základních znaků českého znakového jazyka či znakové češtiny, pomocných artikulačních znaků u osob, které zvládají dobře odezírat (nedochází k záměně souhlásek a samohlásek) nebo prstové abecedy.

Neznámá slova nelze odezírat – pokud přicházíte s novými pojmy – musíte je nejprve vysvětlit a pak mohou být zařazena do odezírané mluvy. **Jazyková bariéra je horší než samotná ztráta sluchu.**

Pokud je nutné něco vyřídit za osobu se sluchovým postižením, vždy vysvětlíte, **jakou věc a proč ji vyřizujete za něj.**

Odpovědnost za úspěšné dorozumívání mají vždy slyšící i neslyšící účastníci rozhovoru.

Příloha 4 – Autentické zpětné reflexe žáků a žákyň na závěr výukového programu

„Získali jsme spoustu nových poznatků. Netušili jsme, že veřejná knihovna má takové možnosti i pro nás se sluchovým postižením. Neznali jsme šířku nabídky titulkovaných programů a velmi nás překvapila možnost online tlumočení za pomoci Tiché linky.“

„Jsem překvapena šířkou nabídky rozhlasových programů, které díky přepisům na webových portálech Českého rozhlasu mohu také sledovat, je to super.“

„Nenapadlo mě, že veřejné vystupování jako youtuber s sebou nese tak velkou zodpovědnost.“

„Nevěděl jsem, že když napíšu svý holce přes chat: „Má Tě rád!“ může se k té informaci ještě někdo jiný dostat. Budu velmi pozorný, ať už s tím, co píšu nebo jaké fotky posílám.“

“Nikdo přece nečte podmínky používání různých médií jako Facebook nebo připojení k veřejným sítím. Prostě odklepnu „souhlasím“ a používám. To, že vlastně souhlasím i s tím, aby mé informace uložil a použil někdo jiný, mě nikdy nenapadlo. Rozhodně už si dám větší pozor na to píšu nebo posílám a kde se připojuji.“

„Po tom, co jsme se dozvěděli od Tamary je nám jasné, že je potřeba více se prosadit. Bylo by dobře, kdyby se povedlo, třeba právě nám, tedy naší generaci, prosadit zrovnoprávnění médií pro neslyšící a sluchově postižené.“

„Vůbec jsme nevěděli, že v České televizi pracuje tolik neslyšících, jako kameramani a v dalších profesích. To je dobře. Pokud pořady pro nás dělá někdo, kdo nám rozumí a zná naše problémy, je to fajn. Třeba se s tou kamerou lépe podívá na něco, co by slyšícímu člověku uteklo.“

„K čemu je někomu to, že vykrade můj profil? To nechápu, ale dám si pozor.“

„Jsem ráda, že se snažíte smazat hranice mezi světem slyšících a neslyšících. My potřebujeme normální přístup. Nejsme nemocní, jenom neslyšíme. Díky za projekt.“

„Chtělo by to, aby se pro nás přeložil film V síti. Sice jsme ho viděli, ale překlad do znakového jazyka by byl fajn.“

„Já jsem slyšící, ale celou řadu věcí o rizicích internetu jsem nikdy neslyšel. Natož tady kluci. Děkuju. Dámesi větší pozor.“

„Máme už plný zuby toho, jak nám furt někdo říká, když nerozumíme nějakému slovu, Počkej, nebo dej pokoj a já ti to potom vysvětlím. A nic nám nevysvětlí. Vy to umíte vysvětlit, máte na nás čas, neodbýváte nás. Díky projektu rozumíme a chápeme celou řadu slov, která jsme sice někde viděli, ale nikdo nám je nevysvětlil. Děkujeme.“

„Přáli bychom si lepší počítačové vybavení pro spolužáky a pro školu. Bylo by to fajn.“

Příloha 5 – Závěrečné práce žáků a žákyn

Adam Čapek – Mediální výchova

Štěpánka Vítková – Ruka v síti

PRACOVNÍ SEŠIT

NOVÁ A STARÁ MÉDIA

Štěpánka Vítková – Ryba v síti

Tomáš Martínek

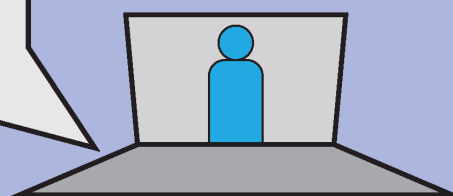
*Možná Jsi v Síti
ale ne na dně.*

Denisa Felcmanová – Možná jsi v síti, ale ne na dně

Jseš v síti, ale nejseš ryba!

Já vím, co jseš!

V internetový síti uvězněnej závisláček!!!

Příloha 6 – Řešení pracovních sešitů

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI K PRACOVNÍMU SEŠITU ČÁST A „NOVÁ A STARÁ MÉDIA“

1. úkol: Pusť si video o nových a starých médiích a vypracuj následující úkoly.

2. úkol: Seřaď od nejstaršího po nejmladšího nosiče informací.

Správné odpovědi:

2. *Hliněné tabulky*

5. *Pergamen*

4. *Předchůdce papíru*

1. *Nástěnné malby*

3. *Papyrus*

3. úkol: Jak se před vynálezem knihtisku šířily informace? Vyber špatnou odpověď.

Správná odpověď je B.

4. úkol: Zamysli se nad tím, jak média ovlivňují tebe a tvé okolí.

Individuální odpověď žáka/studenta.

5. úkol: Jaká témata jsou podle tebe v poslední době nejvíce probírána? Proč si myslíš, že to tak je?

Individuální odpověď žáka/studenta.

6. úkol: Co jsou podle tebe stará média? Umělecky ztvárni (nakresli, nalep fotografie,...).

Individuální odpověď žáka/studenta.

7. úkol: Co podle tebe začalo vysílat dřív? Televize nebo rozhlas?

Správná odpověď je rozhlas.

8. úkol: Mohou podle tebe stará a nová média působit nezávisle na sobě?

Správná odpověď je ano.

9. úkol: Vysvětli co je internet a ztvárni, jak si ho představuješ. Zkus uhodnout, kdy vznikl.

Internet je celosvětový systém propojených počítačových sítí. Vznikl v 80. letech 20. století.

Individuální odpověď žáka/studenta.

10. úkol: Přiřaď ke každému roku na časové ose událost.

Založení Karlovy Univerzity - 1348

Internet - 80. léta 20. století

První tištěné noviny v Nizozemsku - 1656

Pravidelné vysílání televize - 1935

První rozhlasové vysílání v Čechách - 1923

Knihťisk - 1447

První tištěné noviny v Čechách - 1848

11. úkol: Co vše se dá zahrnout pod pojem sociální sítě? Vyjmenuj je.

Individuální odpověď žáka/studenta.

Například: Facebook, Instagram, Youtube, Snapchat, LinkedIn, Pinterest, Twitter a další.

12. úkol: Co považuješ za výhody a nevýhody nových médií? Napiš nebo graficky ztvárni.

Výhody

Nevýhody

Individuální odpověď žáka/studenta.

Například:

Výhody - lepší dostupnost informací, lepší možnost komunikace, výhody v oblasti propagace, rychlý přenos informací, možnosti vzdělávání, anonymita (nemusím ukazovat svou pravou identitu) a další

Nevýhody - dezinformace, každý člověk může být médiem, ztráta soukromí, zneužití volně dostupných informací (hackerské útoky), anonymita (v případě, že mi někdo vyhrožuje, uráží mě apod. - neznám jeho identitu) a další

13. úkol: Existuje podle tebe závislost na internetu, sociální sítích a elektronických zařízeních?

Správná odpověď je ano.

14. úkol: Pokud ano, proč si myslíš, že vzniká? Zamysli se nad tím a napiš to.

Individuální odpověď žáka/studenta.

15. úkol: Myslíš, že se proti netolismu dělají dostatečná opatření, tedy aby tato závislost vznikala co nejméně?

Ano

Ne

Individuální odpověď žáka/studenta.

16. úkol: Jaká opatření bys udělal/udělala ty? Ať už sám/sama pro sebe, nebo pro ostatní lidi. Přemýšlej o tom.

Individuální odpověď žáka/studenta.

17. úkol: Koho podle tebe nejvíce netolismus a nomofobie postihuje? Jako věkovou kategorii?

Batolata

Děti

Pubertální mládež

Postpubertální mládež

Dospělí

Senioři

Tady záleží na individuální zkušenosti žáka/studenta.

A PRACOVNÍ LIST K TÉMATU „NOVÁ A STARÁ MÉDIA“ –VARIANTA A ŘEŠENÍ

1. úkol: Vyjmenuj všechny druhy médií, které znáš.

Správná odpověď je nová a stará média, mohou být i elektronická a klasická, masmédia,...

2. úkol: Co obnáší kulturní funkce médií? Napiš nebo umělecky ztvárni.

Správná odpověď je umění, dokumenty, přenosy z koncertů, divadel a oper. Mají za cíl vzdělávat, uvolňovat, pobavit a přenášet kulturu.

3. úkol: Televize začala pravidelně vysílat roku:

Správná odpověď je C 1935

4. úkol: Co jsou podle tebe stará média? Umělecky ztvárni (nakresli, nalep fotografii,...).

Individuální odpověď žáka/studenta.

5. úkol: Fungují všechny sociální sítě nezávisle na sobě?

Správná odpověď je B – NE

6. úkol: Přiřaď ikonky sociálních sítí ke správnému názvu:

- a) Instagram
- b) Twitter
- c) Facebook Messenger
- d) LinkedIn
- e) Facebook
- f) WhatsApp Messenger

7. úkol: Nomofobie je:

Správná odpověď je B. Strach z toho, že nemůžeš z nějakého důvodu užívat telefon.

8. úkol: Patří mezi typické příznaky netolismu ztráta kontroly nad časem a fantomové vibrace?

ANO

9. úkol: Zkus napsat krátkou básničku o médiích – co pro tebe znamenají, jak ovlivňují tvůj život, o rizicích.

Individuální odpověď žáka/studenta.

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI K PRACOVNÍMU SEŠITU A „NOVÁ A STARÁ MÉDIA “-
- varianta B

1. úkol: Pusť si video o nových a starých médiích a vypracuj následující úkoly.

2. úkol: Seřaď od nejstaršího po nejmladšího nosiče informací.

Správné odpovědi:

2. Hliněné tabulky

5. Pergamen

4. Předchůdce papíru

1. Nástěnné malby

3. Papyrus

3. úkol: Jak se před vynálezem knihtisku šířily informace? Vyber špatnou odpověď.

Správná odpověď je B.

4. úkol: Zamysli se nad tím, jak média ovlivňují tebe a tvé okolí.

Individuální odpověď žáka/studenta.

5. úkol: Co podle tebe začalo vysílat dřív? Televize nebo rozhlas?

Správná odpověď je rozhlas.

6. úkol: Mohou podle tebe stará a nová média působit nezávisle na sobě?

Správná odpověď je ano.

7. úkol: Vysvětli co je internet a ztvárni, jak si ho představuješ. Zkus uhodnout, kdy vznikl.

Internet je celosvětový systém propojených počítačových sítí. Vznikl v 80. letech 20. století.

Individuální odpověď žáka/studenta.

8. úkol: Co vše se dá zahrnout pod pojem sociální sítě? Vyjmenuj je.

Individuální odpověď žáka/studenta.

Například: Facebook, Instagram, Youtube, Snapchat, LinkedIn, Pinterest, Twitter a další.

9. úkol: Co považuješ za výhody a nevýhody nových médií? Napiš nebo graficky ztvárni.

Výhody

Nevýhody

Individuální odpověď žáka/studenta.

Například:

Výhody - lepší dostupnost informací, lepší možnost komunikace, výhody v oblasti propagace, rychlý přenos informací, možnosti vzdělávání, anonymita (nemusím ukazovat svou pravou identitu) a další

Nevýhody - dezinformace, každý člověk může být médiem, ztráta soukromí, zneužití volně dostupných informací (hackerské útoky), anonymita (v případě, že mi někdo vyhrožuje, uráží mě apod. - neznám jeho identitu) a další

10. úkol: Existuje podle tebe závislost na internetu, sociální sítích a elektronických zařízeních?

Správná odpověď je ano.

11. úkol: Pokud ano, proč si myslíš, že vzniká? Zamysli se nad tím a napiš to.

Individuální odpověď žáka/studenta.

12. úkol: Myslíš, že se proti netolismu dělají dostatečná opatření, tedy aby tato závislost vznikala co nejméně?

Individuální odpověď žáka/studenta.

13. úkol: Jaká opatření bys udělal/udělala ty? Ať už sám/sama pro sebe, nebo pro ostatní lidi. Přemýšlej o tom.

Individuální odpověď žáka/studenta.

14. úkol: Koho podle tebe nejvíce netolismus a nomofobie postihuje? Jako věkovou kategorii?

Batolata

Děti

Pubertální mládež

Postpubertální mládež

Dospělí

Senioři

Individuální odpověď žáka/studenta.

A PRACOVNÍ LIST K TÉMATU „NOVÁ A STARÁ MÉDIA “

varianta B

1. úkol: Vyjmenuj všechny druhy médií, které znáš.

Správná odpověď je nová a stará média, mohou být i elektronická a klasická, masmédia,...

2. úkol: Co obnáší kulturní funkce médií? Napiš nebo umělecky ztvárni.

Správná odpověď je umění, dokumenty, přenosy z koncertů, divadel a oper. Mají za cíl vzdělávat, uvolňovat, pobavit a přenášet kulturu.

3. úkol: Televize začala pravidelně vysílat roku:

Správná odpověď je C .1935

4. úkol: Co jsou podle tebe stará média? Umělecky ztvárni (nakresli, nalep fotografií,...).

Individuální odpověď žáka/studenta.

5. úkol: Přiřaď ikonky sociálních sítí ke správnému názvu:

- g) Instagram
- h) Twitter
- i) Facebook Messenger
- j) LinkedIn
- k) Facebook
- l) WhatsApp Messenger

6. úkol: Nomofobie je:

- b) Strach z toho, že nemůžeš z nějakého důvodu užívat telefon.

7. úkol: Patří mezi typické příznaky netolismu ztráta kontroly nad časem a fantomové vibrace?

Ano.

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI K PRACOVNÍMU SEŠITU ČÁST B „KNIHOVNA – MÍSTO NEJENDIGITÁLNÍHO BEZPEČÍ“

varianta A

1.úkol: Pust' si video o knihovnách a vypracuj následující úkoly.

2.úkol: Zamysli se nad tím, co se jako první vybaví tobě, když se řekne slovo „knihovna“. Napiš nebo nakresli či jinak graficky ztvárni.

Individuální odpověď žáka/studenta.

3.úkol: Vyhledej ve tvém regionu nebo kraji speciální centra.

Individuální odpověď žáka/studenta.

4.úkol: Chodíš do knihoven a využíváš jejich služeb? Zakroužkuj svou odpověď.

Ano, chodím pravidelně.

Ano, ale jen výjimečně.

Ne, ale dříve jsem chodil/chodila se školou nebo s rodiči.

Ne, nikdy mě to nenapadlo.

Individuální odpověď žáka/studenta.

B PRACOVNÍ LIST K TÉMATU „KNIHOVNA – MÍSTO NEJEN DIGITÁLNÍHO BEZPEČÍ“

varianta A

1.úkol: Navrhni, výtvarně ztvárni či popiš knihovnu snů včetně služeb, které bys v knihovně uvítal/uvítala.

Individuální odpověď žáka/studenta.

2. úkol: Navštiv nejbližší knihovnu v místě, kde bydlíš nebo studuješ a zjisti, jakou nabídku má pro osoby se smyslovým postižením.

Individuální odpověď žáka/studenta.

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI K PRACOVNÍMU SEŠITU ČÁST B „KNIHOVNA – MÍSTO NEJENDIGITÁLNÍHO BEZPEČÍ“

varianta B

1.úkol: Pust' si video o knihovnách a vypracuj následující úkoly.

2.úkol: Zamysli se nad tím, co se jako první vybaví tobě, když se řekne slovo „knihovna“. Napiš nebo nakresli či jinak graficky ztvárni.

Individuální odpověď žáka/studenta.

3.úkol: Chodíš do knihoven a využíváš jejich služeb? Zakroužkuj svou odpověď.

Ano, chodím pravidelně.

Ano, ale jen výjimečně.

Ne, ale dříve jsem chodil/chodila se školou nebo s rodiči.

Ne, nikdy mě to nenapadlo.

Individuální odpověď žáka/studenta.

B PRACOVNÍ LIST K TÉMATU „KNIHOVNA – MÍSTO NEJEN DIGITÁLNÍHO BEZPEČÍ“

varianta B

1. úkol: Navrhni, výtvarně ztvárni či popiš knihovnu snů včetně služeb, které bys v knihovně uvítal/ uvítala.

Individuální odpověď žáka/studenta.

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI K PRACOVNÍMU SEŠITU ČÁST C

„DESATERO BEZPEČNOSTI INTERNETU “ **varianta A**

1. úkol: Pusť si video o bezpečnosti na internetu a vypracuj následující úkoly.

2. úkol: Zamysli se nad tím, jak si můžeš hlídat svou digitální stopu.

Individuální odpověď žáka/studenta.

3. úkol: V jaké oblasti může být podle tebe zneužita digitální stopa? Zakroužkuj správnou odpověď.

Marketing

Personalistika

Kybernetická kriminalita

Zábavní průmysl

Správná odpověď je C. Odpověď lze ale rozšířit o vlastní názory žáků/studentů. Pokud se nad tím zamyslí a zdůvodní svůj názor, může být správnou odpověď A i B.

4. úkol: Jak bys minimalizoval/minimalizovala svou digitální stopu? Napiš nebo graficky ztvárni.

Individuální odpověď žáka/studenta.

5. úkol: Když už víš jak na to, vyhledej si svou digitální stopu. Našel/našla jsi něco, na co už jsi dávno zapomněl/zapomněla? Zakroužkuj svou odpověď.

Ano

Ne

Individuální odpověď žáka/studenta.

6. úkol: Zaznamenej si to (nalep printscreen, zapiš, nakresli) a od teď si svou digitální stopu hlídej a zkus ji minimalizovat.

Individuální odpověď žáka/studenta.

7.úkol: Vyber pojmy, které označují druhy kyberšikany a barevně je vyznač.

Správné odpovědi jsou: hoax, flaming, sexting, happy slapping, kybergrooming. Může být i zesměšňování.

C PRACOVNÍ LIST K TÉMATU DESATERO BEZPEČNOSTI NA INTERNETU“,

varianta A

1.úkol: Pokus se podle zadaných definic vyplnit doplňovačku. Tajenku zapiš do políčka pod doplňovačkou.

Identifikace síťového rozhraní v počítačové síti. = *IP adresa*

Soubor, pomocí kterého webová stránka zaznamenává např. informace o tvé návštěvě. = *cookie*

Psychická manipulace dětí dospělým, prostřednictvím moderních technologií. = *kybergrooming*

Poznáš ho podle zkratky HTTPS v adresním řádku. = *SSL certifikát*

Snímek obrazovky. = *printscreen*

Reprezentace člověka ve virtuálním prostoru. = *virtuální identita*

Člověk, který ovlivňuje velké množství lidí. = *influencer*

Forma šikany prováděná prostřednictvím elektronických médií. = *kyberšikana*

Neustálé zasílání obtěžujících zpráv a SMS agresorem. = *kyberharašení*

Zasílání zpráv a fotografií se sexuální tematikou. = *sexting*

Pronásledování oběti prostřednictvím elektronických médií. = *kyberstalking*

Šíření smyšlených a poplašných zpráv. = *hoax*

Virtuální prostor. = *kyberprostor*

Agresivní chování, se kterým se můžeme setkat v komentářích nebo v internetových diskuzích.

= *flaming*

Tajenka: DIGITÁLNÍ STOPA

2.úkol: Zkus si za tři měsíce opět otevřít tento sešit. Porovnej svou digitální stopu, kterou zanecháváš nyní kterou jsi zanechával před 3 měsíci (nalep printscreen, zapiš, zakresli).

Individuální odpověď žáka/studenta.

C SPRÁVNÉ ODPOVĚDI K PRACOVNÍMU SEŠITU „DESATERO BEZPEČNOSTI NA INTERNETU“

varianta B

1. úkol: Pusť si video o bezpečnosti na internetu a vypracuj následující úkoly. 2. úkol: Zamysli se nad tím, jak si můžeš hlídat svou digitální stopu.

Individuální odpověď žáka/studenta.

2.úkol: V jaké oblasti může být podle tebe zneužita digitální stopa? Zakroužkuj správnou odpověď.

Marketing

Personalistika

Kybernetická kriminalita

Zábavní průmysl

Správná odpověď je C. Odpověď lze ale rozšířit o vlastní názory žáků/studentů. Pokud se nad tím zamyslí a zdůvodní svůj názor, může být správnou odpověď A i B.

3.úkol: Jak bys minimalizoval/minimalizovala svou digitální stopu? Napiš nebo graficky ztvárni.

Individuální odpověď žáka/studenta.

4. úkol: Když už víš jak na to, vyhledej si svou digitální stopu. Našel/našla jsi něco, na co už jsi dávno zapomněl/zapomněla? Zakroužkuj svou odpověď.

Ano

Ne

Individuální odpověď žáka/studenta.

5.úkol: Zaznamenej si to (nalep printscreen, zapiš, nakresli) a od teď si svou digitální stopu hlídej a zkus ji minimalizovat.

Individuální odpověď žáka/studenta.

6.úkol: Vyber pojmy, které označují druhy kyberšikany a barevně je vyznač.

Správné odpovědi jsou: hoax, laming, sexting, happy slapping, kybergroomin, kybergrooming, zesměšňování

C PRACOVNÍ LIST K TÉMATU „DESATERO BEZPEČNOSTI NA INTERNETU “

varianta B

1.úkol: Pokus se podle zadaných definic vyplnit doplňovačku. Tajenku zapiš do políčka pod doplňovačkou.

Identifikace síťového rozhraní v počítačové síti. = *IP adresa*

Soubor, pomocí kterého webová stránka zaznamenává např. informace o tvé návštěvě. = *cookie*

Psychická manipulace dětí dospělým, prostřednictvím moderních technologií. = *kybergrooming*

Poznáš ho podle zkratky HTTPS v adresním řádku. = *SSL certifikát*

Snímek obrazovky. = *printscreen*

Reprezentace člověka ve virtuálním prostoru. = *virtuální identita*

Člověk, který ovlivňuje velké množství lidí. = *influencer*

Forma šikany prováděná prostřednictvím elektronických médií. = *kyberšikana*

Neustálé zasílání obtěžujících zpráv a SMS agresorem. = *kyberharašení*

Zasílání zpráv a fotografií se sexuální tematikou. = *sexting*

Pronásledování oběti prostřednictvím elektronických médií. = *kyberstalking*

Šíření smyšlených a poplašných zpráv. = *hoax*

Virtuální prostor. = *kyberprostor*

Agresivní chování, se kterým se můžeme setkat v komentářích nebo v internetových diskuzích.

= *flaming*

Tajenka: DIGITÁLNÍ STOPA

2.úkol: Zkus si za tři měsíce opět otevřít tento sešit. Porovnej svou digitální stopu, kterou

zanecháváš nyní a kterou jsi zanechával před 3 měsíci (nalep printscreen, zapiš, zakresli).

Individuální odpověď žáka/studenta.

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI K PRACOVNÍMU SEŠITU ČÁST D „KOMUNIKACE“

varianta A

1. úkol: Pusť si video o komunikaci a vypracuj následující úkoly.

2. úkol: Myslíš si, že je v naší společnosti možné žít bez toho, abychom komunikovali? Zakroužkuj svou odpověď.

Správná odpověď je ne.

3. úkol: Co podle tebe zlepšuje a zhoršuje komunikaci? Napiš nebo graficky ztvárni.

Individuální odpověď žáka/studenta.

Například: Komunikaci zlepšuje - správné vyjadřování, empatie, sebedůvěra, vyjadřování emocí, vzájemný respekt, naslouchání druhé osobě, nekoukat u povídání s jiným člověkem do telefonu a další

Komunikaci zhoršuje - neptáme se, nezjišťujeme víc informací, nevhodně reagujeme neverbální komunikací, manipulace, nechováme se vstřícně, dlouhé monology a další

4. úkol: Jak podle tebe vypadá komunikační proces? Zkus si ho nakreslit nebo jinak graficky ztvárnit.

Individuální odpověď žáka/studenta.

5. úkol: Zamysli se nad tím, jaký komunikační systém upřednostňuješ při rozhovorech se spolužáky, kamarády nebo kolegy? A proč tomu tak je?

Individuální odpověď žáka/studenta.

6. úkol: Setkal/setkala ses někdy v běžném životě (návštěva lékaře, úřadu, kadeřnictví) s tím, že dotyčná osoba měla problém s tebou komunikovat? Jak ses v této situaci cítil/cítila? Napiš nebo graficky znázorni.

Individuální odpověď žáka/studenta.

7. úkol: Vyhledej pobočky ve tvém kraji a zapiš si je nebo nalep mapku.

Individuální odpověď žáka/studenta.

8. úkol: Vyhledej, kde tyto organizace sídlí a které české organizace nás tam zastupují. Zapiš si to nebo vytiskni a nalep.

Individuální odpověď žáka/studenta.

D PRACOVNÍ LIST K TÉMATU „KOMUNIKACE“

varianta A

1. úkol: Co je komunikace?

Správné odpovědi jsou A, B, C, D.

2. úkol: Komunikují mezi sebou všechny živé organismy?

Správná odpověď je ano.

3. úkol: Mají neslyšící a sluchově postižení právo zvolit si při výuce, komunikaci s úřady apod. systém komunikace, který je jim nejbližší? Český znakový jazyk, simultánní přepis apod.?

Správná odpověď je ano.

4. úkol: Tlumočnicko do českého znakového jazyka je podle zákona:

Správná odpověď je B. - Profesionál, který musí dodržovat přísné zásady a je vázán mlčenlivostí

5. úkol: Je pro neslyšící rodným jazykem český znakový jazyk?

Správná odpověď- Ano, v České republice ano.

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI K PRACOVNÍMU SEŠITU ČÁST D „KOMUNIKACE“

varianta B

1.úkol: Pust' si video o komunikaci a vypracuj následující úkoly.

2.úkol: Myslíš si, že je v naší společnosti možné žít bez toho, abychom komunikovali? Zakroužkuj svou odpověď.

Správná odpověď je ne.

3.úkol: Co podle tebe zlepšuje a zhoršuje komunikaci? Napiš nebo graficky ztvárni.

Individuální odpověď žáka/studenta. Například:

Komunikaci zlepšuje – správné vyjadřování, empatie, sebedůvěra, vyjadřování emocí, vzájemný respekt, naslouchání druhé osobě, nekoukat u povídání s jiným člověkem do telefonu a další

Komunikaci zhoršuje – neptáme se, nezjišťujeme víc informací, nevhodně reagujeme neverbální komunikací, manipulace, nechováme se vstřícně, dlouhé monology a další

4.úkol: Jak podle tebe vypadá komunikační proces? Zkus si ho nakreslit nebo jinak graficky ztvárnit.

Individuální odpověď žáka/studenta.

5.úkol: Zamysli se nad tím, jaký komunikační systém upřednostňuješ při rozhovorech se spolužáky, kamarádynebo kolegy? A proč tomu tak je?

Individuální odpověď žáka/studenta.

6.úkol: Setkal/setkala ses někdy v běžném životě (návštěva lékaře, úřadu, kadeřnictví) s tím, že dotyčná osoba měla problém s tebou komunikovat? Jak ses v této situaci cítil/cítila? Napiš nebo graficky znázorni.

Individuální odpověď žáka/studenta.

7.úkol: Vyhledej pobočky ve tvém kraji a zapiš si je nebo nalep mapku.

Individuální odpověď žáka/studenta.

8.úkol: Vyhledej, kde tyto organizace sídlí a které české organizace nás tam zastupují. Zapiš si to nebo vytiskni a nalep.

Individuální odpověď žáka/studenta.

D PRACOVNÍ LIST K TÉMATU „KOMUNIKACE“

varianta B

1.úkol: Co je komunikace?

Správné odpovědi jsou A, B, C, D.

2. úkol: Komunikují mezi sebou všechny živé organismy?

Správná odpověď je ano.

3.úkol: Mají neslyšící a sluchově postižení právo zvolit si při výuce, komunikaci s úřady apod. systém komunikace, který je jim nejbližší? Český znakový jazyk, simultánní přepis apod.?

Správná odpověď je ano.

4. úkol: Tlumočnick do českého znakového jazyka je podle zákona:

Správná odpověď je B. - Profesionál, který musí dodržovat přísné zásady a je vázán mlčenlivostí

5. úkol: Je pro neslyšící rodným jazykem český znakový jazyk?

Správná odpověď je ano.

Příloha 7 – Soubor zdrojů inspirativních materiálů

<http://hugonacestach.info/reportaz/916> – reportáž z mezinárodního vzdělávacího projektu zaměřená na Malé muzeum Bible, kde mají funkční repliku knihtisku a je to dobře popsáno.

<https://www.kvkli.cz/knihovna-bez-barier/sluchove-handicapovani>

– virtuální prohlídka Krajské vědecké knihovnyv Liberci pro neslyšící a sluchově postižené; ukázka toho, jak virtuální prohlídka může vypadat a co vše je v knihovně pro neslyšící a sluchově postižené dostupné

<https://www.idetskysluch.cz/video/dokumentarni-film-svet-neslysicich-r-2008/>

Dokumentární film

<https://portal.rozhlas.cz/> – webové stránky Českého rozhlasu, kde se dají najít přepisy zpráv, které jsou vhodné nejen pro neslyšící a sluchově postižené studenty

<https://www.netolismus.cz/>

– jednoduchý přehled o internetových závislostech

<https://www.e-bezpeci.cz/>

– projekt zaměřený na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou s rizikovým chováním na internetu, ale věnuje se i pozitivnímu využívání informačních technologií ve vzdělávání a běžném životě; inspirace na témata, která se dají se studenty probírat

https://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/19380/charv%C3%A1t_2012_dp.pdf?sequence=1&isAllowed=y – diplomová práce na téma Média a jejich vliv na mladou generaci

<https://theses.cz/id/iuk54z/Bc.txt> – bakalářská práce na téma Masmédia ve volném čase žáků druhého stupnězákladní školy

<https://coggle.it/diagram/WQGqCeUX6gABgk11/t/m%C3%A9dia-vymezen%C3%AD%2C-funkce%2C-ot%C3%A1zky> média a funkce

<https://www.youtube.com/watch?v=L73yLDVVNGU> – amatérské video o netolismu; jednoduše popisuje problematiku, ale nemá titulky

https://www.youtube.com/watch?v=Cf_AjTxVBXA – amatérské video o netolismu a způsobech jeho léčby; má titulky

https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/30458/BPTX_2008_2_11240_0_24883_1_0_69780.pdf?sequence=1&isAllowed=y – bakalářská práce na téma Nová média a technologie v moderní společnosti

https://wikisofia.cz/wiki/Aspekty_nov%C3%BDch_m%C3%A9di%C3%AD,_jak_je_zkoum%C3%A1_informa%C4%8Dn%C3%AD_v%C4%9Bda_a_knihovnictv%C3%AD – nová média a knihovnictví

https://is.muni.cz/do/mu/tiskove_zpravy/Stara_a_nova_media_v_kazdodennosti_ceskych_public.pdf – výzkumná zpráva z roku 2015 na téma Stará a nová média v každodennosti českých publik; pro žáky a žákyně by mohly být zajímavé grafy a statistiky

https://obalky.kosmas.cz/ArticleFiles/220226/auto_preview.pdf/FILE/Co-je-bulvar-co-je-bulvarizace_Ukazka.pdf – bulvár a bulvarizace, kdyby studenty více zajímalo téma bulváru a bulvárních médií; pro informace

<http://www.bezpecnyinternet.cz/> – projekt oslovuje různé cílové skupiny uživatelů a na názorných příkladech pomáhá vytvářet správné návyky internetové bezpečnosti; v projektu je možné otevřít si kurzy plné zajímavých informací, budou vhodné pro učitele, rodiče i žáky a žákyně

<http://www.bezpecnyinternet.cz/slovník/default.aspx> – slovník plný pojmů z oblastí informačních technologií, bezpečnosti na internetu, sociálních sítí a podobně

<https://www.o2linkaproneslysi.cz/> – O2 Linka pro neslyšící a nevidomé pomáhá lidem se sluchovým a zrakovým postižením komunikovat s okolním světem pomocí technologií

<https://www.budsafeonline.cz/> – projekt pod záštitou MŠMT, kterým provází influencer a bývalý youtuber Jirka Král a společnost Avast; na webových stránkách si žáci mohou udělat interaktivní online kurz bezpečnosti na internetu, zároveň jsou na stránkách články pro učitele, rodiče ale i žáky a žákyně

<https://www.budsafeonline.cz/online-kurzhttps://www.kvalitni-internet.cz/desatero-bezpecnosti-na-internetu>

– online kurz projektu Bud'safeonline

<https://moodle.nic.cz/course/view.php?id=15> – nádherně zpracovaná prezentace na téma Digitální stopa, pro žáky i žákyně bude atraktivní

<https://www.jaknainternet.cz/> – internetový pořad Jak na internet s hercem Romanem Zachem, může přiblížit žákům a žákyním problematiku internetu, ke každému videu je i podrobný text, který se dané problematice věnuje do hloubky; videa jsou bez titulků

https://is.muni.cz/th/l3vpg/diplomova_prace.pdf – diplomová práce na téma Právní aspekty virtuální identity

<https://policies.google.com/technologies/cookies?hl=cs> – informace o tom, jak společnost Google využívá cookie soubory; kdyby žáky a žákyně zajímalo téma cookie souborů

<https://www.e-bezpeci.czs://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/17-cojekyllbersikana> – co je kyberšikana

<https://www.linkabezpeci.cz/poradna/ublizovani,-zneuzivani,-sikana/> - Linka bezpečí

<https://www.sstd.cz/files/soubory/prevence/kybersikana.pdf> - informace o kyberšikaně, jak ji řešit a bránit se; vhodné pro žáky i pedagogy

<https://bezpecnasit.webnode.cz/news/projevy-kybersikany-s-priklady/> - projevy kyberšikan

<https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kybergrooming/>

<http://ruce.cz/clanky/4-jak-komunikovat-s-neslysicimi> – Jak komunikovat s neslyšícími

<https://www.zakonyprolidi.cz/> – webová stránka, na které si můžete najít všechny zákony a podívat se na jejich přesná znění v rámci kapitoly Komunikace

<http://www.cktjzj.com/> – Česká komora tlumočnicků znakového jazyka je nezisková organizace pro tlumočníky, kteří se chtějí vzdělávat, mít přehled o aktuálním dění a možnost ovlivňovat rozvoj tlumočnické profese; webové stránky mohou být zdrojem informací o tlumočnické profesi, etických kodexů

<https://www.mzcr.cz/prava-pacientu-prelozena-do-znakoveho-jazyka-ve-forme-videi/> – práva pacientů přeložená do českého znakového jazyka ve formě videí

http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do;jsessionid=2CD4303F66E63E43B925F6CC21A4B985.node1?sd=tlumo%C4%8Dnick%C3%A9+slu%C5%BEby&zak=&SUBSESSION%20ID=1604905979693_1&zaok=&SUBSESSION_ID=1618417317331_1 – registr poskytovatelů sociálních služeb; kontakty, adresy na centra poskytující tlumočnické služby

<http://www.asnep.cz/> – organizace poskytující tlumočnické služby neslyšícím

<https://www.unieneslysicichbrno.cz/> – organizace poskytující tlumočnické služby neslyšícím

<https://mladyzdravotnik.cz/kategorie/handicapovani/sluchove-postizeni/> – projekt Mladý zdravotník Českého

červeného kříže se zaměřuje na první pomoc, jejich stránky jsou interaktivní a hravé; vhodné pro starší i mladší žáky

<https://www.tichalinka.cz/> – pod provozovatelskou společností Tichý svět nabízí Tichá linka online tlumočení znakového jazyka a online přepis českého jazyka

<https://www.tichysvet.cz/> – nezisková organizace Tichý svět poskytuje služby slyšícím i neslyšícím lidem

<https://www.nntb.cz/> – NNTB.cz je projekt společnosti FaceUp Technology a Nadačního fondu Nenech to být, za kterým stojí sami studenti. Společně se Scio a za podpory MŠMT bojují se šikanou, sexuálním obtěžováním, vylučováním z kolektivu a dalšími sociálními problémy na školách po celém světě; inspirace pro vedení školy, jak řešit šikanu a kyberšikanu na škole

<http://www.inkluzevpraxi.cz> – portál přináší aktuální informace včetně legislativních změn

<http://katalogpo.upol.cz> – veškeré metodické materiály k podpůrným opatřením, surdopedické diagnostice a metodice výuky s žákem se sluchovým postižením

<https://www.idetskysluch.cz> – informační portál organizace Tamtam (poskytuje celorepublikově ranou péči pro sluchově postižené děti)

Písně s uměleckým tlumočením do českého znakového jazyka:

Není nutno! (<https://youtu.be/P2yNmz7ItiQ>)

Hrdinský čin – Pokáč (<https://youtu.be/OIWi1s2yw-Y>)

Bohemian Rhapsody (<https://youtu.be/9UqYdguaO1g>)

Hit the Road Jack (<https://youtu.be/KbJqKSP-CSw>)

Billie Jean (<https://youtu.be/A-eFB-QcQW8>)

Yesterday (<https://youtu.be/A-eFB-QcQW8>)

Tichá noc (<https://youtu.be/7IsoI05JlmQ>)

Informace k diskusím i výuce lze čerpat například zde:

Bezpečnost na internetu, námět k diskusi – film V síti:

<https://www.avast.com/cz/besafeonline/blog/film-v-siti-vse-o-detske-verzi-pro-skoly>

Tlumočnictví, ukázky: <https://www.tichezpravy.cz/>

Komunikace s neslyšícím: <https://www.tichalinka.cz/druhy-sluzeb-olt>

SSL certifikáty: <https://www.master.cz/blog/co-jsou-ssl-certifikaty-a-ssl-protokoly-jak-funguji-vysvetleni-navod/>

Komunikace – Úvod k mezilidské komunikaci (Univerzita Palackého Olomouc)
<http://pfyziolmysl.upol.cz/?p=815>

Tato Metodika pro pedagogy je nedílnou součástí nového vzdělávacího programu „Média a informační bezpečnost pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami (neslyšící, osoby se sluchovým postižením)“, který je vytvořen v rámci projektu financovaného z OP VVV:

„Informace pro rozvoj demokratické společnosti“, reg.
č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008181

Autor: Hana Talli Hlubučková a kol.

INFORMACE
PRO ROZVOJ
DEMOKRATICKÉ
SPOLEČNOSTI

EVROPSKÁ UNIE

Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY